

Povezanost privrženosti roditeljima i percepcije roditeljskih odnosa u djetinjstvu s kvalitetom partnerskih veza kod mladih

Grbeš, Lucija

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:006336>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-23**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

Lucija Grbeš

**Povezanost privrženosti roditeljima i percepcije roditeljskih
odnosa u djetinjstvu s kvalitetom partnerskih veza kod mladih
odraslih**

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, rujan 2023. godine.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

Lucija Grbeš

**Povezanost privrženosti roditeljima i percepcije roditeljskih
odnosa u djetinjstvu s kvalitetom partnerskih veza kod mladih
odraslih**

DIPLOMSKI RAD

Mentor: izv. prof. dr. sc. Linda Rajhvajn Bulat

Zagreb, rujan 2023. godine.

Sadržaj:

1. UVOD	1
1.1. <i>Privrženost u djetinjstvu</i>	2
1.2. <i>Percepcija roditeljskog odnosa u djetinjstvu</i>	3
1.3. <i>Privrženost partneru u odrasloj dobi</i>	5
1.4. <i>Kvaliteta partnerske veze</i>	7
1.5. <i>Pregled dosadašnjih istraživanja o povezanosti obilježja primarne obitelji i kvalitete veze u kasnijoj dobi</i>	10
2. CILJ, PROBLEMI I HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA	13
3. METODOLOGIJA	14
3.1. <i>Uzorak</i>	14
3.2. <i>Postupak provedbe istraživanja</i>	16
3.3. <i>Mjerni instrumenti</i>	17
3.3.1. Sociodemografska pitanja i pitanja o partnerskom statusu	18
3.3.2. Skala Modela ulaganja u odnos	18
3.3.3. Skala procjena stabilnosti veze	19
3.3.4. Brennerov inventar iskustva u bliskim vezama – domena partnerskih odnosa	19
3.3.5. Brennerov inventar iskustva u bliskim vezama – domena obiteljskih odnosa	20
3.3.6. Skala percepcije kvalitete roditeljskog odnosa u djetinjstvu	21
3.4. <i>Obrada podataka</i>	21
4. REZULTATI	22
4.1. <i>Opis ukupnih rezultata</i>	22

4.2.	<i>Rezultati istraživačkih problema o povezanosti privrženosti roditeljima i percepcije roditeljskog sukoba u djetinjstvu s kvalitetom veze</i>	25
4.3.	<i>Opis dodatnih rezultata o povezanosti obilježja sudionika s procesima unutar primarne obitelji te odrednicama kvalitete veze.....</i>	28
5.	RASPRAVA	30
5.1.	<i>Kritički osvrt na provedbu istraživanja</i>	37
5.2.	<i>Doprinos provedenog istraživanja</i>	39
6.	ZAKLJUČAK	41
	POPIS TABLICA	43
	LITERATURA	43

Povezanost privrženosti roditeljima i percepcije roditeljskih odnosa u djetinjstvu s
kvalitetom partnerskih veza kod mladih

Sažetak:

Cilj ovog kvantitativnog istraživanja bio je ispitati odnos između obilježja primarne obitelji i odrednica kvalitete veze. Upotrebljen je neeksperimentalni, korelativni nacrt. Obilježja primarne obitelji su se gledala kroz privrženost roditeljima i percepciju roditeljskog odnosa, točnije sukoba među roditeljima u djetinjstvu. Kvaliteta veze se određivala kroz predanost vezi, zadovoljstvo vezom, stabilnost veze i privrženost partneru. Istraživanje je provedeno putem online ankete na uzorku od 217 mladih odraslih u dobi od 19-30 godina koji su trenutno u vezi ili imaju iskustvo partnerskog odnosa. Upotrijebljeni su sljedeći instrumenti: Skala modela ulaganja u odnos, Skala procjene stabilnosti veze, Brennanov Inventar iskustva u bliskim vezama – partnerska i obiteljska domena te Skala percepcije kvalitete roditeljskog odnosa u djetinjstvu.

Dobivenim rezultatima u većem su dijelu potvrđene obje, afirmativno postavljene hipoteze. Rezultati govore o postojanju negativne povezanosti privrženosti roditeljima s predanošću vezi, zadovoljstvom i stabilnošću veze te pozitivne povezanosti između privrženosti roditeljima i privrženosti partneru u istoimenim dimenzijama anksioznosti i izbjegavanja. Vezano uz drugi aspekt primarne obitelji, rezultati su utvrdili negativnu povezanost percepcije roditeljskog sukoba sa zadovoljstvom i stabilnošću partnerske veze te pozitivnu povezanost s privrženosti partneru. Jedino kod odrednice predanost vezi nije pronađena značajna povezanost s dimenzijom izbjegavanja roditelja, kao ni s percepcijom roditeljskog sukoba u djetinjstvu.

Dobiveni podaci su u skladu s dosadašnjim teorijskim i empirijskim saznanjima u ovom području. Rezultati ovog istraživanja ističu potrebu rada stručnjaka ponajprije na području obitelji, ali i na području učinkovitog uspostavljanja i održavanja kvalitetnih partnerskih odnosa kod mladih odraslih.

Ključne riječi: primarna obitelj, privrženost roditeljima, percepcija roditeljskih sukoba, kvaliteta partnerske veze, mladi odrasli.

The connection between attachment to parents and the perception of parental relationships in childhood with the quality of partner relationships among young people

Abstract:

The aim of this quantitative research was to examine the relationship between the characteristics of the primary family and the determinants of relationship quality. A non-experimental, correlational design was used. The characteristics of the primary family were viewed through the attachment to parents and the perception of the parental relationship, more precisely the conflict between parents in childhood. The quality of the relationship was determined through commitment, satisfaction, stability and attachment to the partner. The research was conducted through an online survey on a sample of 217 young adults aged 19-30 who are currently in a relationship or have experience of a relationship. The following instruments were used: Relationship Investment Model Scale, Relationship Stability Assessment Scale, Brennan's Inventory of Experience in Close Relationships - partner and family domain, and the Scale of Perception of the Quality of Parental Relationship in Childhood.

The obtained results largely confirmed both, affirmatively set hypotheses. The results indicate the existence of a negative connection between attachment to parents and commitment to the relationship, satisfaction and stability of the relationship, and a positive connection between attachment to parents and attachment to the partner in the same dimensions of anxiety and avoidance. Regarding the second aspect of the primary family, the results established a negative association of the perception of parental conflict with the satisfaction and stability of the partner relationship, and a positive association with attachment to the partner. Only for the commitment to the relationship, no significant connection was found with the dimension of parental avoidance, nor with the perception of parental conflict in childhood.

The obtained data are in accordance with the previous theoretical and empirical knowledge in this area. The results of this research emphasize the need for the work of experts primarily in the field of family, but also in the field of effective establishment and maintenance of quality partner relationships among young adults.

Key words: primary family, attachment to parents, perception of parental conflicts, quality of partner relationship, young adults.

Izjava o izvornosti

Ja, Lucija Grbeš pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristio/-la drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Ime i prezime: Lucija Grbeš

Datum: 06.09.2023.

1. UVOD

Pojedinac je tijekom životnog vijeka izložen brojnim situacijama, odnosima, primjerima ponašanja, interakcijama s ljudima koje zatim svjesno ili nesvjesno usvaja. U najranijoj dobi kao temelj razvoja djeteta postavlja se njegova primarna obitelj dok u odrasloj dobi, ukoliko formira svoju zajednicu, za pojedinca temelj postaje njegov odnos s partnerom. Brojni autori navode kako su ova dva perioda života, a posebice odnos s bliskim ljudima za vrijeme djetinjstva i odrasle dobi međusobno povezana pa čak i uvjetovana (Roisman i sur., 2001.; Simpson i sur., 2007.; prema River i sur., 2021.). Odnosi roditelj-dijete, obiteljska dinamika i interakcija među članovima primarne obitelji grade socijalno-emocionalnu podlogu djece te prema tome i kvalitetu njihovih interpersonalnih odnosa kroz razvojni period. Ulazeći u partnerski odnos, dvoje ljudi donosi sa sobom svoja iskustva privrženosti i percepcije međupartnerskog odnosa od roditelja koje zatim nastoji oživjeti u svom odnosu. Navedeni stavovi partnera ostavljaju traga na formiranje zadovoljstva vezom, povjerenje, pouzdanost pa u konačnici i stabilnost odnosno opstanak partnerskog odnosa. Jednako tvrde autori Dykas i Cassidy (2011.) navodeći kako kvaliteta odnosa djeteta s roditeljem kao primarnom figurom privrženosti i modelom ponašanja usmjerava razvoj dječjih međuljudskih obrazaca ponašanja. Model interpersonalnog ponašanja koji biva usvojen u ranijoj dobi ima udio u ponašajnom aspektu pojedinaca kao partnera, njihovoj predodžbi romantičnih odnosa, kao i samoj kvaliteti. Radi toga neosporna je važnost proučavanja područja obilježja primarne obitelji zajedno s područjem formiranja partnerskih odnosa u zrelosti.

Shodno navedenom ovaj diplomski rad u uvodnom dijelu razmatra sljedeće ključne konstrukte: privrženost bliskim osobama, percepcija roditeljskog odnosa s naglaskom na međuroditeljske sukobe te kvaliteta partnerske veze u mlađoj odrasloj dobi kroz pripadajuće pokazatelje. Fenomeni će biti teorijski pojašnjeni kroz dvije teorije; teorija privrženosti autora Johna Bowlblya i teorija socijalnog učenja po modelu (Bandura, 1971.) na koju se nadovezuje međugeneracijski prijenos obrazaca ponašanja u partnerskim odnosima. Empirijska podloga hipotezama ovog istraživanja bit će prikazana u

posljednjem potpoglavlju uvodnog dijela. Nakon toga slijedi metodološki dio provedbe ovog istraživanja, prikaz njegovih ishoda, kao i kritičkog osvrta na isto te zaključak.

1.1. *Privrženost u djetinjstvu*

Privrženost se definira kao dugotrajna i snažno izražena emocionalna veza očitovana u potrebi ostvarenja i održavanja bliskosti pojedinca naspram jedne ili više specifičnih osoba (Berk, 2008.). Britanski psihoanalitičar John Bowlby kroz svoju teoriju privrženosti prvi put uvodi sam pojam privrženosti. Objašnjava ju kao vid emocionalne veze djeteta s majkom, odnosno primarnim skrbnikom razvijenu kroz svakodnevne interakcije. Prema Vasta i sur. (1998.) privrženost djeteta i druge osobe (skrbnika) očituje se u periodu između šest i osam mjeseci, no njen razvoj počinje već samim rođenjem i nastavlja se kroz protek godina. Dobna granica od četiri godine smatra se prema nekim autorima granica do koje dijete treba razviti privrženost prema određenoj osobi, a ukoliko se to ne dogodi postoji mogućnost kako kasnije neće biti u stanju razviti privrženost i duboke afektivne veze s drugim ljudima (Colin, 1996.; prema Sanković, 2005.). Kako je spomenuto u definiciji, privrženost roditelju se očituje kao emocionalna veza no njezino postojanje i vrsta se isplavljuje kroz ponašajni segment skrbnika, a samim time i djeteta. Promatrajući tako ponašanja i međusobnu interakciju djeteta i skrbnika te razlike u responzivnosti i toplini skrbnika, raspoznavamo načelno *sigurnu* i *nesigurnu* privrženost (Ainsworth i sur, 1978., Bretherton, 1985.; prema Crowell i Treboux, 1995.), podjelu na koju će se referirati ovaj rad prilikom formiranja istraživačkog problema. *Sigurna* privrženost znači da dijete traži i biva zaštićeno, osjeća se sigurno i udobno u stresnim situacijama te je u mogućnosti istraživati svoju okolinu i igrati se opušteno. *Nesigurni* tip privrženosti nastaje kada dijete biva odbačeno te ima iskustva prijetećeg i nekonzistentnog ponašanja i odgoja. Takvo dijete, koje je učestalo odbačeno, razvija nesigurni izbjegavajući stil privrženosti. *Izbjegavajući* stil privrženosti, kao vrsta nesigurnog označava izbjegavanje kontakta sa skrbnikom u stresnim situacijama te nedostatak iskazivanja uznemirenosti kako ne bi došlo do ponovnog odbijanja. Nasuprot prethodno spomenutom izbjegavanju kontakata, *ambivalentan (opirući)* stil privrženosti, kao još jedna vrsta nesigurne privrženosti,

okarakteriziran je pak pojačanom „ovisnosti“ djeteta tj. njegovim ponašanjima privrženosti prema skrbniku koji je sam nedosljedan u svojoj privrženosti (Crowell i Treboux, 1995.). Kasnijih godina usvojen je posljednji tip privrženosti, *dezorganizirani* tip koji se odnosi na onu djecu koja se po svom iskustvu nisu svrstala u prethodne tipove, a svojim ponašanjima pokazuju udjele izbjegavajućih i ambivalentnih karakteristika (Hazan i Shaver, 1994.). Od formiranja teorije privrženosti pa sve do danas, koncept privrženosti se širi od samog definiranja emocionalnog odnosa majke i djeteta te postaje značajan za razumijevanje ponašanja pojedinca tijekom njegova cijelog života. U skladu s time, vrsta privrženosti stečena u periodu djetinjstva određuje emocionalne veze, obrasce ponašanja pojedinca te samu vrstu privrženosti u odrasloj dobi što zajedno strukturira kvalitetu drugih odnosa oformljenih kroz životni raspon (Mikulincer i Shaver, 2012.). Tako primjerice osobe koje su razvile siguran tip privrženosti u djetinjstvu posjeduju iduće karakteristike; prilagodljivi su, imaju više samopoštovanja, nemaju problema u stvaranju i održavanju prijateljstava i odnosa, razvijenije su im socijalne vještine, lakše uspostavljaju bliskost te stabilnije emocionalne veze (Ajduković i sur., 2006.). U adolescenciji i kasnijoj odrasloj dobi, uz odnos s prijateljima kao jedan od najvažnijih izvora privrženosti u navedenom periodu života definiraju se ljubavni odnosi (Kamenov i Jelić, 2003.). Tako pojedinac ulazeći u ljubavne odnose sa sobom unosi i segment internaliziranih prijašnjih iskustava privrženosti iz primarne mu obitelji što čini svoj udio u kvaliteti i zadovoljstvu veze na što će upravo ovaj rad staviti i naglasak.

1.2. Percepcija roditeljskog odnosa u djetinjstvu

Djeca razvijaju emocionalnu sigurnost unutar obitelji stvaranjem i održavanjem sigurne privrženosti s njima, no isto tako za emocionalnu sigurnost i pravilan emocionalni razvoj djeteta ulogu ima i izloženosti sigurnom odnosu među roditeljima (Laurent i sur., 2008.). Odnos između roditelja čini temelj obiteljskog sustava koji se zatim prelijeva na sve druge komponente obiteljskog funkcioniranja (Goldberg i Carlson, 2014.). Djetetova procjena odnosa unutar obitelji je izravno povezana s formiranjem njegova unutarnjeg radnog modela. Unutarnji radni model osobe zatim služi za usmjeravanje i tumačenje ponašanja

u budućim odnosima, što je temeljeno na uvjerenjima i očekivanjima o sebi (npr. jesmo li ili nismo vrijedni ljubavi i podrške) i drugim, bliskim ljudima (npr. hoće li partner biti osjetljiv) (River i sur., 2021.). Prema tome, očekivanja o romantičnim odnosima se uče promatranjem komunikacije i interakcije roditelja ili skrbnika u djetinjstvu (Cusimano i Riggs, 2013.). Navedeno je posebice izraženo ukoliko je riječ o sukobu među roditeljima i negativnoj percepciji djeteta spram istog. Autori navode kako je pojava nesuglasica i sukoba među partnerima neizbježna, a učestalost i intenzitet se povećavaju s duljinom poznanstva i trajnijom vezom primjerice u braku (Delevi, 2008.). Djeca tako kroz odrastanje svjedoče raznim situacijama sukoba među roditeljima od povremenih, blagih nesporazuma pa sve do svakodnevno prisutne agresije. Trag kojeg to ostavlja na njih postaje pitanje njihovog daljnjeg funkcioniranja, a posebice u interpersonalnim odnosima. Međuroditeljski sukobi mogu potkopati i ometati stvaranje sigurne privrženosti roditeljima, kao i komprimirati sigurnost djeteta u odnos njegovih roditelja i osjećaj pouzdanja u roditelje kao sigurnu bazu. Učinak kojeg sukobi između roditelja ostavljaju na njihovu djecu ovisi o načinu na koji se sukob izražava, ali i interpretaciji njegovog značenja od strane djece te implikacija na njihovu vlastitu dobrobit. Roditelji sukob mogu izražavati kroz probleme u komuniciranju, neprimjernom i učestalom davanju kritika jedno drugome, kroz nesuradnju, nerazumijevanje, neverbalne geste ili čak nasiljem. Prema autorima Taylor i sur. (2015.) postoji šesti dimenzija roditeljskog sukoba. To su: frekventnost, sadržaj, razina implikacija za dijete, intenzitet, ponašanje roditelja te prisutnost ili odsutnost razrješenja. Od navedenih dimenzija, frekvencija i intenzitet su najčešće ono što određuje djetetovu percepciju roditeljskog međuodnosa. Što su navedena dva aspekta veća to je i veća vjerojatnost za dijete da ne uoči samo sukob među roditeljima, već razvije i popratne negativne emocije i utiske, što zatim povećava rizik da će njihova djeca prikazivati slične probleme u svojim romantičnim vezama. Navedeno podupire teorija socijalnog učenja koja navodi da ukoliko djeca svjedoče sukobu, percipiraju loš brak između roditelja ili pak dožive razvod, veća je vjerojatnost da će putem toga razviti negativno gledište o partnerskom odnosu kao takvom i vidjeti razvod kao jednostavan način za suočavanje s izazovima u vezi. Zauzimanje takvog stava ostavlja trag na izgradnju njihovih vlastitih romantičnih veza u budućnosti, posebice na

posvećenost i predanost istom (Cui i Fincham, 2010.). Autor teorije socijalno učenja, Bandura (1971.) navodi kako djeca formiraju svoja ponašanja kroz promatranje i imitiranje odraslih osoba u svom okruženju. Naime, iako su djeca kroz život izložena velikom broju osoba (npr. rodbina, učitelji, vršnjaci, susjedi) roditelji će vjerojatno poslužiti kao najraniji i najvažniji modeli ponašanja. Sam autoritet roditelja i njihov status kao primarnih skrbnika te najbližeg modela čini da djeca njihovo ponašanje smatraju najprihvatljivijim načinom djelovanja od ponašanja drugih osoba koja mogu promatrati (Cummings i Davies, 1994.; Herzog i Cooney, 2008.). Shodno tome za zaključiti je kako kvaliteta intimnog odnosa i bračne interakcije također postaje ponašanje roditelja koje djeca promatraju te u konačnici nerijetko i usvajaju. Na temelju spomenute teorije istraživači u ovom području pretpostavljaju kako promatranje i naknadno oponašanje nekvalitetnog odnosa među roditeljima kod djece ostavlja trag na kvalitetu njihovih partnerskih odnosa u kasnijoj dobi pri čemu se to odnosi na veći broj loših veza, negativnih iskustava te na posljertku razilaženja od partnera (Herzog i Cooney, 2008.). Takav vid shvaćanja povezanosti roditeljskog odnosa i kvalitete veza u odrasloj dobi shvaća se kao međugeneracijski prijenos obrazaca partnerskih odnosa. Zaključno, ponašanje majke i oca predstavlja primarni model ponašanja za dijete, a njihov brak je prvi intimni odnos kojeg dijete percipira. Slijedom toga, neosporna je važnost povezanosti između predodžbe kvalitete roditeljskog odnosa u djetinjstvu s ishodima ponašanja u partnerskim vezama u odrasloj dobi (Delevi, 2008.).

1.3. Privrženost partneru u odrasloj dobi

Navedene vrste privrženosti koje su pojašnjenje u potpoglavlju 1.1. odnose se na privrženost djeteta i skrbnika, no privrženost ima svoju ulogu i u odrasloj dobi, posebice prilikom izgradnje intimnih odnosa između dvije individue. U izučavanju privrženosti u zreloj dobi ključno je djelovanje stručnjakinje Kim Bartholomew koja je definirala dvodimenzionalni model odrasle privrženosti. Dimenzije privrženosti se tako mogu promatrati na dva načina, pomoću afektivno-bihevioralnih pojmova: dimenzija anksioznost i dimenzija izbjegavanje ili u istoznačnim, kognitivnim terminima: model o

sebi i model o drugima (Bartholomew i Horowitz, 1991.). Ona je naime, sukladno Bowlbyevoj teoriji s polazištem da odrasli ljudi, kao rezultat ranih iskustava bliskosti s roditeljem, razvijaju dvije trajne unutarnje reprezentacije modela o sebi i modela o drugima, definirala razlike u privrženosti u odrasloj dobi (Kamenov i Jelić, 2003.). Model o sebi povezan je tako sa stupnjem emocionalne zavisnosti o drugima uslijed samovrednovanja. Kao takav, može biti pozitivan gdje pojedinac za sebe smatra kako zavrjeđuje pažnju i ljubav, ali može biti i negativan, pri čemu osoba na sebe gleda na način da nije dostojna primiti ljubav. Model o drugima definira se kao predodžba pojedinca o dostupnosti drugih i njihovoj pruženoj podršci. Također, može biti pozitivan gdje se drugi smatraju dostupnima i na raspolaganju za neki vid podrške ili pak negativan gdje pojedinac na druge gleda suprotno od navedenog (Bartholomew, 1997.; prema Balent, 2006.). Na temelju toga Bartholomew je iz radnog modela izvela četiri vrste privrženosti formirano prema tome posjeduje li pojedinac pozitivan ili negativan model slike o sebi, kao i model drugih. Riječ je o sigurnoj, zaokupljenoj, odbijajućoj i plašljivoj privrženosti (Bartholomew i Horowitz, 1991.) prikazano u tablici 1.

Tablica 1. Dvodimenzionalni model odrasle privrženosti (Bartholomew i Horowitz, 1991.)

MODEL O DRUGIMA (izbjegavanje)	MODEL O SEBI (anksioznost)		
		POZITIVAN (nisko)	NEGATIVAN (visoko)
	POZITIVAN (nisko)	SIGURNI TIP (ugoda s intimnošću i autonomijom)	ZAOKUPLJENI TIP (zaokupljeni odnosima, pretjerano ovisni)
NEGATIVAN (visoko)	ODBIJAJUĆI TIP (umanjuju važnost privrženosti, neovisni)	PLAŠLJIVI TIP (strah od bliskosti, društveno izbjegavanje)	

Sigurna privrženost ima pozitivan model o sebi i drugima, što znači da osoba cijeni intimnost i održava bliske kontakte bez gubitka autonomije. *Zaokupljena* privrženost može se poistovjetiti s ambivalentnom, a obilježja pojedinca sa zaokupljenom privrženostu je pretjerana usmjerenost na bliske odnose, lošija slika o sebi te se koliko je osoba zadovoljna samom sobom najčešće determinira time kako i koliko ju drugi prihvaćaju. Takvi pojedinci imaju pozitivan model o drugima, no negativan model o sebi. Dalje, *odbijajući* stil privrženosti u odrasloj dobi odnosi se na pojedince koji se osjećaju u redu bez ostvarivanja bliskih veza te iniciraju neovisnost i samostalnost. Suprotno od zaokupljeno privrženih, oni imaju pozitivan model o sebi, a negativan model o drugima. Za kraj, *plašljivo* privrženi, kako im naziv govori, žele bliski odnos, ali ujedno strahuju od odbacivanja. Teže se upuštaju u bliske odnose, karakterizira ih nepovjerenje spram drugih, teško dozvoljavaju da budu ovisni o drugima i načelno im je bliskost iako željna, vrlo neugodna (Bartholomew i Horowitz, 1991.; prema Jerković, 2005.). Zaključno, temeljna obilježja privrženosti su usmjerenost na određenu osobu, dugotrajnost veze, kao i to da je prisutna u različitim kontekstima i odnosima (Bowlby, 1982., 1988.; prema Robbins, 2008.). Dakle, privrženost roditeljima svoj trag ostavlja i u privrženosti unutar partnerskih veza koje pojedinac formira u zrelosti, što ju čini značajnim segmentom u predanosti jednog partnera drugom, stabilnosti veze, zadovoljstvu vezom te u konačnici kvaliteti veze.

1.4. *Kvaliteta partnerske veze*

Kvaliteta veze predstavlja glavnu stavku u studijima romantičnih odnosa. Riječ je o višedimenzionalnom konstrukt koji prikazuje više indikatora, no načelno govoreći, kvaliteta veze se definira kroz to kako i koliko pozitivno ili negativno pojedinac percipira svoj odnos (Morry i sur., 2010.). Svoje negativne odnosno pozitivne predodžbe partnerske veze pojedinac temelji na odrednicama koje traži i/ili doživljava u svojim bliskim odnosima (Weiss, 1974.; prema Demir, 2007.). Primjerice, druženje među partnerima, pružanje pomoći, privrženost, intimnost i emocionalnu sigurnost. Također, autori prilikom procjene kvalitete romantičnih veza mladih navode iduće ključne značajke: užitek,

bliskost, predanost, sposobnost uspješnog rješavanja sukoba, stabilnost. (Collins i Sroufe, 1999.; Levesque, 1993.; Shulman i sur., 2006.; Van Dulmen i sur., 2008.: prema Madsen i Collins, 2011.). Uz prethodno, spominje se i razumijevanje, povjerenje, osjećaj sigurnosti, iskazivanje brige za partnera, izražavanje emocija, praštanje te zadovoljstvo samom vezom (Farooqi, 2014.). Evidentiranjem navedenih odrednica i njihovim zbrajanjem dobivamo rezultat označen kao kvaliteta odnosa (Fletcher i sur., 2000.). Iako se kvaliteta partnerske veze smatra subjektivnom, kognitivnom procjenom partnera o svom odnosu, u društvu ipak postoje određeni standardi spram kojih se navedena kvaliteta ogleda. U modernom vremenu pod obilježjima kvalitetnog odnosa smatra se iduće: poštena raspodjela obaveza i odgovornosti među partnerima, zatim postojanje međusobnog poštovanja, rad na održavanju ljubavi, zauzimanje istog stajališta oko važnih točaka odnosa, postizanje kompromisa u odlučivanju te sličnost i zajedničko sudjelovanje u pogledu interesa (Vrhovski, 2004.). Kako je spomenuto, pod termin kvaliteta veze ulaze brojne odrednice kroz kojih se može dobiti uvid u (ne)kvalitetu odnosa. Ovaj rad se opredijelio za istraživanje idućih komponenata: predanost u vezi, zadovoljstvo vezom, stabilnost veze i privrženost partneru. Privrženost partneru je obrađena u prethodnom potpoglavlju, a preostale komponente će biti ukratko definirane u nastavku.

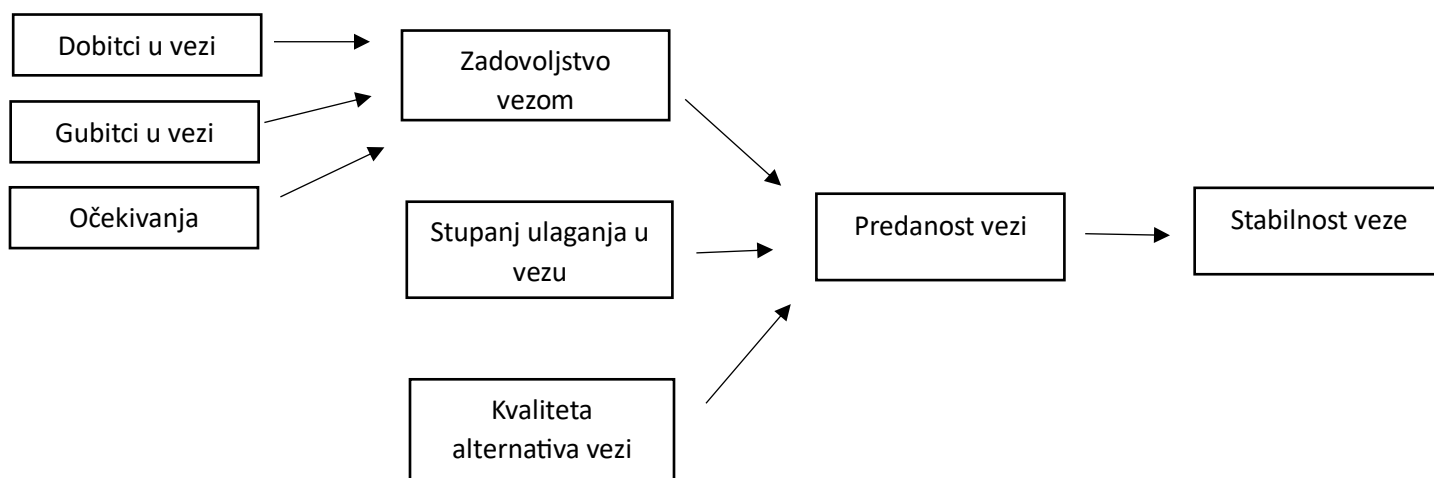
Predanost vezi promatra se kroz stupanj vjerojatnosti da će pojedinac napustiti vezu gdje značajni segment čini psihološki osjećaj privrženosti. Odnosi se na subjektivno stanje ovisnosti o drugom pojedincu koje motivira ponašanje usmjereno prema održavanju i jačanju partnerskog odnosa. Održavanje predanosti u vezi povezano je s nizom pozitivnih ponašanja, kao što je spremnost da se podrže partnerovi interesi i smanjena pozornost na alternativne partnere (Rusbult i sur., 2004., Miller, 1997.; prema Brewer i Abell, 2017.). Uz navedeno, predanost se veže i s veličinom ulaganja u vezu, bilo ekstrinzične ili intrinzične naravi, pri čemu se predanost dijelom povećava s vremenom jer resursi "uloženi" u odnos povećavaju „troškove“ povlačenja iz njega. Ishodi koji su povezani s predanošću uključuju seksualno zadovoljstvo i prekid veze (Le i sur., 2010.). Naime, partneri koji ne posjeduju spomenute komponente koje formiraju veću predanosti vezi

posežu za pronalaženjem seksualnog zadovoljstva s drugima, odnosno, razilaze se od svog trenutnog partnera.

Zadovoljstvo vezom se odnosi na subjektivnu procjenu koliko pojedinac povoljno vidi svoju vezu. Uključuje i pozitivne i negativne osjećaje osobe prema partneru, ukupnu privlačnost prema vezi i vjerovanje koliko partner ispunjava njegove potrebe (Rusbult i Buunk, 1993.). Osoba stvara percepciju zadovoljstva partnerskom vezom temeljeći ju na očekivanjima izgrađenima kroz prethodna iskustva i omjera koliko dobitaka i gubitaka želi prihvatiti u trenutnom odnosu. Sukladno tome, zadovoljstvo vezom je stvar pojedinca, odnosno svaka osoba ju drugačije percipira. Ukoliko osoba očekuje malo dobitaka, a više gubitaka u svom partnerskom odnosu, ako procjeni da joj određeni odnos ne ispunjava očekivanja, to će dovesti do nezadovoljstva tim partnerskim odnosom (Blau, 1964., prema Aronson i sur., 2005.), dok suprotne okolnosti u vezi dovode do većeg zadovoljstva. Nastavno na to, zadovoljstvo vezom je dobar pokazatelj njezine uspješnosti i trajanja (Anderson i Emmers-Sommer, 2006.). Povezano je s nizom važnih ishoda odnosa, posebice razvodom, te pokazuje značajne individualne varijacije. Na primjer, nizak neuroticizam, visoka ljubaznost, visoka savjesnost i visoka ekstraverzija predviđaju veće zadovoljstvo u vezi (Gottman i Levenson, 1992.).

Stabilnost veze se nužno nadovezuje na prethodne dvije komponente te se u konačnici promatra kao posljednji pokazatelj kvalitete veze. Naime, prema Modelu ulaganja u odnos, čiji dijelovi će biti korišten u provedbi ovog istraživanja, stabilnost veze se gleda kao krajnji rezultat kojem prethodi pozitivna razina u komponentama prije. Model ulaganja u odnos se koristi u proučavanju dugotrajnih partnerskih odnosa, njihovom trajanju i posljedicama istih. Navodi kako opstanak veze, što ujedno predstavlja i samu stabilnost veze, ovisi o predanosti koja se oslanja pak na stupanj ulaganja u vezi, percepciju alternativa vezi i zadovoljstvo vezom (Rusbult, 1983.; prema Sušac, 2018.). Navedeno je grafički prikazano niže u nastavku (Tablica 2.)

Tablica 2. Model ulaganja u vezu (Rusbult, 1980., prema Tadinac i sur., 2007.).

Prema prikazu modela, ako pojedinac ima visok stupanj zadovoljstva svojom vezom obzirom na vlastita očekivanja, ukoliko je uložio značajan trud u taj odnos te nema potrebu za pronalaženjem alternativa, bit će predan održavanju svoje veze. To zatim umanjuje vjerojatnost za izlazak iz partnerskog odnosa te u konačnici označava da je stabilnost veze postojana i visoka kroz naredni period vremena.

1.5. Pregled dosadašnjih istraživanja o povezanosti obilježja primarne obitelji i kvalitete veze u kasnijoj dobi

Imajući u vidu povezanost primarne obitelji i kasnijeg razvoja pojedinca u pogledu ostvarenja bliskih odnosa, kao relevantni izvori ističu se brojna već provedena istraživanja u ovom području.

Studija autorice Del Toro (2012.) ispitala je jesu li stilovi roditeljstva i sigurna privrženosti roditelj-dijete prediktori za prisutnost anksioznog stila privrženosti kod osoba koji su trenutno ili nedavno bili u ljubavnoj vezi. Otkrili su kako prisutnost autoritativnog roditeljstva i sigurne privrženosti u djetinjstvu predviđaju odsutnost anksiozne privrženosti u kasnijim partnerskim vezama. Utvrdili su i kako pojedinci koji su u

djetinjstvu razvili izbjegavajući stil privrženosti kasnije na sebe gledaju kao skeptičnog, rezerviranog i sumnjičavog, dok su drugi za njih nepouzdana. Slijedom toga, oni u svojim partnerskim vezama očituju više negativnih nego pozitivnih emocija, osjećaju nelagodu prilikom ostvarenja fizičke i emocionalne bliskosti, teže se prepuštaju drugima te im nedostaje povjerenja i predanosti. Takav obrazac posljedično dovodi do prelijevanja istog ponašanja kod drugog partnera i konačno narušavanja kvalitete veze (Del Toro, 2012.). Nadalje, rezultati drugih istraživanja su također utvrdili kako je za pojedince sa sigurnim stilom privrženosti iz djetinjstva vjerojatnije da će ostvarivati ljubavne veze i biti zadovoljniji istim, dok će oni sa izbjegavajućim stilom privrženosti (nesigurnim) rjeđe ulaziti u bliske odnose ili pokazivati manje zadovoljstvo (Gleeson i Fitzgerald, 2014.; Kumar i Matthanah, 2016.). U ispitivanju odnosa između stilova roditeljstva i privrženosti te broja partnerskih veza Bogdanović (2018.) dobivene su razlike u percepciji roditeljstva obzirom na vrstu privrženosti. Osobe sa sigurnim stilom privrženosti su određene aspekte roditeljstva vrednovali boljima od onih s nesigurnim stilom privrženosti. Nadopuna prethodnim iznesenim istraživanjima su dobiveni podaci o razlici u trajanju najdulje partnerske veze ovisno o stilu privrženosti. U tom pogledu, kako je bilo i za pretpostaviti, pojedinci sa sigurnim stilom privrženosti su imali iskustva duljih veza u odnosu na pojedince s nesigurnim stilom privrženosti, na temelju čega možemo zaključiti i kakvo je (ne)zadovoljstvo kvalitetom veze obzirom na privrženost. Po pitanju longitudinalnih istraživanja, istraživanje autora Pascuzzo i sur. (2013.) ispitivalo je longitudinalnu povezanost između privrženosti u adolescenciji, odrasle privrženosti u romantičnim odnosima te strategije regulacije emocija. Rezultati su ukazali kako veća nesigurnost u odnosu spram roditelja predviđa anksiozni stil privrženosti u partnerskim vezama te veću upotrebu strategija usmjerenih na emocije u odrasloj dobi. Istodobno, anksiozni stil privrženosti odraslih pokazao se povezan sa strategijama koje su više orijentirane na emocije, dok je izbjegavajući stil privrženosti bio povezan s manje traženja podrške. Makar je tu izdvojen samo dio njih, navedeni empirijski podaci podupiru temeljnu pretpostavku o stabilnosti u teoriji privrženosti. Odnosi s roditeljima, posebice stil privrženosti spram njih utječu na bliskost te kvalitetu romantične veze u kasnijoj dobi, pri

čemu se sugerira da djeca koja imaju zdrav odnos sa svojim roditeljima će vjerojatnije imati zdrave obrasce romantičnih odnosa u budućim ljubavnim vezama.

Uz stil privrženosti djeteta roditelju, ono što predstavlja dodatni faktor funkcioniranja primarne obitelji je i sam međusobni odnos između roditelja. Navedeni odnos djeteta može percipirati kao kvalitetan ili nekvalitetan, što ostavlja traga na izgradnju njegova vlastitog partnerskog odnosa u budućnosti. Nema velik broj domaćih istraživanja koji se usmjeravaju isključivo na percepciju roditeljskog odnosa u djetinjstvu, no nekolicina stranih pokazuju kako odnos roditelja, posebice sukobi među njima kojima djeteta svjedoči ostavljaju traga na njegov psihofizički razvoj, a samim time i na formiranje odnosa u odrasloj dobi. Autori Grych i sur. (2000.) navode kako su istraživanja utvrdila da rana iskustva i percepcije međuroditeljskih sukoba u djetinjstvu imaju štetne učinke u psihološkoj prilagodbi tako što utječu na osjećaj emocionalne sigurnosti djeteta, njegove predodžbe o privrženosti te sliku partnerskog odnosa kroz životni raspon. Djeca koja su učestalo svjedočila sukobu među roditeljima i doživljavala njihov odnos nekvalitetnim skloni su razvoju internaliziranih problema kao što su depresija i tjeskoba. Nastavno na to, češće izražavaju ljubomoru i nesigurnost u svoje romantične veze u odrasloj dobi (Hayashi i Strickland, 1998.) te im je ugroženo psihološko blagostanje (npr. nisko samopoštovanje, nisko zadovoljstvo i smanjena razina sreće) (Amato i Sobolewski, 2001.). Rezultati istraživanja (Cusimano i Riggs, 2013.) koje je ispitalo odnos između odrasle romantične privrženosti, što predstavlja indikator kvalitete veze, i iskustva međuroditeljskih sukoba, ustanovili su kako su iskustva iz djetinjstva s roditeljskim sukobom povezani s tipom privrženosti u odrasloj dobi, točnije, s anksioznim i izbjegavajućim tipom privrženosti spram partnera. Također, utvrđena je povezanost između percepcije međuroditeljskog sukoba i negativnih romantičnih iskustava. Konkretno, pojedinci koji su odnos roditelja percipirali negativnim u djetinjstvu, u partnerskim vezama u odrasloj dobi očekuju više izazova, zauzimaju negativni stav te posjeduju strah od odbijanja. Jednako se pokazalo i u istraživanju koje je nastojalo utvrditi povezanost između percepcije roditeljskog sukoba i sukoba u partnerskom odnosu adolescenata (Simon i Furman, 2010.). Češća prisutnost nekvalitetnog odnosa i negativna

procjena odnosa među roditeljima pokazala se povezanim s učestalim korištenjem destruktivnih stilova u rješavanju sukoba s partnerom. Navedeni nalazi su u skladu s već provedenim istraživanjima koja su pokazala da mladi koji su bili izloženi visokim razinama bračnog sukoba te smatrali odnos roditelja nekvalitetnim razvijaju na temelju toga svoja očekivanja o partnerskoj vezi, zauzimaju određene uloge i romantične interakcije s većim potencijalom za destruktivni sukob (El-Sheikha i Hargera, 2001.; Crick i Dodge, 1994.). Jednako potvrđuju već provedena istraživanja vezana uz prijenos obrazaca ponašanja u partnerskom odnosu s roditelja na dijete gdje je ustanovljeno kako nepovoljni odnosi i u konačnici razvod roditelja povećava izgleda da se „raspadne“ brak njihove djece sve do 70% (Amato, 1996.). Govoreći o komunikacijom aspektu partnerskog odnosa u mlađoj odrasloj dobi, istraživanje autora Herzog i Cooney (2008.) pokazuje kako percipirani međuroditeljski sukob u djetinjstvu predviđa manje zastupljenu interpersonalnu komunikaciju, posebno za žene, što se u konačnici odražava i na samu kvalitetu odnosa. Zaključno, sumirajući istraživanja, utvrđena je značajna povezanost negativnog iskustva i percepcije roditeljskog sukoba u ranijoj dobi s: psihološkim funkcioniranjem u odrasloj dobi, strategijama privrženosti u bliskim odnosima, pri čemu se ističe anksiozni i izbjegavajući stil privrženosti, zatim s usamljenošću, negativnim partnerskim iskustvima te lošijom kvalitetom samih partnerskih veza (Steinberg i sur., 2006.; Rodrigues i Kitzmann, 2007.; Cusimano i Riggs, 2013.; Kumar i Matthanah, 2016.). Pregled iznesenih istraživanja u pogledu privrženosti i roditeljskih odnosa još jednom naglašava važnost razumijevanja kako iskustva unutar primarne obitelji doprinose dinamici romantičnih odnosa u kasnijoj dobi.

2. CILJ, PROBLEMI I HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA

Cilj ovog istraživanja je ispitati odnos između obilježja odnosa u primarnoj obitelji i kvalitete partnerske veze kod mladih odraslih.

P1: Ispitati povezanost između razine nesigurne privrženosti roditeljima i odrednica kvalitete partnerske veze.

H1: Postoji povezanost između razine nesigurne privrženosti roditeljima i odrednica kvalitete partnerske veze, pri čemu se očekuje negativna povezanost između razine nesigurnog stila privrženosti roditeljima i stupnja zadovoljstva, predanosti, stabilnosti veze te sigurnim stilom privrženosti spram partnera.

P2: Ispitati povezanost između percepcije roditeljskog odnosa u djetinjstvu i odrednica kvalitete partnerske veze.

H2: Postoji povezanost između percepcije roditeljskog odnosa i odrednica kvalitete partnerske veze pri čemu se očekuje negativna povezanost između razine percipiranog roditeljskog sukoba i stupnja zadovoljstva, predanosti, stabilnosti veze te sigurnim stilom privrženosti spram partnera.

3. METODOLOGIJA

Na temelju postavljenog cilja istraživanja, problema i pripadajućih hipoteza upotrijebljen je kvantitativni pristup. Korišten je neeksperimentalni, korelativni nacrt te je metodologija istraživanja pojašnjena u nastavku.

3.1. Uzorak

Ciljna populacija istraživanja je uključivala mlade odrasle u dobi od 19-30 godina koji su trenutno u partnerskom odnosu ili imaju iskustvo partnerske veze. Do sudionika se došlo neprobabilističkom metodom prigodnog uzorka prema kriteriju dostupnosti i dobrovoljnog odaziva. Istraživanju je pristupilo 312 pojedinaca od kojih je 84 izbačeno iz obrade zbog nepotpuno ispunjenih upitnika. Dodatnih 11 sudionika je također izbačeno iz

obrade zbog njihovih godina koje ne ulaze u kategoriju mlađe odrasle dobi. Prema tome, u obradu je u konačnici uključeno 217 sudionika.

Govoreći o *sociodemografskim obilježjima*, najniža dob je 19 godina, najviša 30, dok je prosječna dob iznosila 24,32 godine uz standardnu devijaciju od 2,336. Od ukupnog broja sudionika većinu su činile žene 199 njih (91,7%) uz kojih je sudjelovalo i 18 muškaraca (8,3%). Prema trenutnom mjestu življenja, u velegradu živi 88 sudionika (40,6%), na selu i u manjem gradu živi 72 sudionika (33,2%), a u srednje velikom i većem gradu 57 sudionika (26,3%). Najveći broj sudionika su činili studenti, 167 njih (77%) nakon čega se manji broj njih 39 odnosio na zaposlene (18%), dok su ostatak činili povremeno zaposleni, oni s neredovitim primanjima i nezaposleni. Na pitanje s kime žive, 134 sudionika (61,7%) živi s roditeljima od kojih 113 s oba roditelja (52,1% od spomenutih 61,7%), a ostatak samo s majkom (7,8%) ili ocem (1,8%). S partnerom/icom živi 50 sudionika (23%), a sami ili s nekim drugim živi njih 33 (15,2%).

Iduća obilježja uzorka se odnose na *partnerski status sudionika i njihovih roditelja*. Od 217 sudionika, 189 ih je trenutno u partnerskoj vezi (87,1%) dok 28 njih nije (12,9%). Za one koji su trenutno u partnerskoj vezi, najčešće je riječ o ozbiljnoj tj. dugotrajnoj vezi (82%), zatim slijedi brak (10,6%), kraća veza (5,8%), neobavezna veza (1,1%) te izvanbračna zajednica (0,5%). Od sudionika koji su trenutno u partnerskom odnosu, najveći dio njih je u tom odnosu u trajanju od 1-3 godine (33,9%), zatim više od 5 godina (28,6%), 3 - 5 godina (24,9%), 6 - 12 mjeseci (6,9%) te manje od 6 mjeseci (5,8%). Za sudionike koji su odgovorili da nisu trenutno u partnerskom odnosu (12,9%), najdulje trajanje njihovog prethodnog partnerskog odnosa za većinu iznosilo je do 6 mjeseci (32,1%), zatim 1 – 3 godine (28,6%), 6 – 12 mjeseci (17,9%), 3 – 5 godina (14,3%) i više od 5 godina (7,1%).

Za partnerski status svojih roditelja, većina sudionika navodi kako su im roditelji trenutno u braku (79,3%), zatim nekoliko njih navodi kako su roditelji razvedeni (11,1%), slijede sudionici čiji su otac ili majka udovac/udovica (4,6%), sudionici čiji su roditelji s novim partnerom/icom (3,7%) i oni čiji su roditelji u izvanbračnoj zajednici (1,4%). Vezano uz

trajanje, sudionici navode kako velika većina roditelja, njih 92,8% je više od 10 godina u navedenim partnerskim odnosima.

3.2. *Postupak provedbe istraživanja*

Istraživanje je provedeno od strane autorice ovog rada, studentice diplomskog studija Socijalnog rada na Pravnom fakultetu u Zagrebu pod mentorstvom profesorice zaposlene na navedenom fakultetu. Svrha provedbe istraživanja je izrada diplomskog rada i stjecanje titule magistra socijalnog rada. Prikupljanje podataka vršilo se od 28. svibnja do 15. lipnja 2023. godine.

Riječ je o provedbi kvantitativnog istraživanja putem anketne metode samoiskaza koja je omogućila dobivanje uvida u statističke podatke istraživanih fenomena izravno od samih sudionika. Provedeno je jednokratno istraživanje tj. upotrijebljen je nacrt poprečnog presjeka koji omogućuje usporedbu odgovora sudionika u jednoj točki te opis odnosa među fenomenima u samom trenutku provođenja (Milas, 2009.). Anketa se provela putem weba radi čega teritorijalni obuhvat istraživanja nije bio ograničen, a ispunjavanju su mogli pristupiti svi kojima je bila proslijeđena poveznica. Kako je u prethodnom poglavlju navedeno, u uzorak su ulazili sudionici u mlađoj odrasloj dobi s trenutnim ili prošlim iskustvom partnerskog odnosa te sadržaj anketnog upitnika nije bio socijalno osjetljive naravi radi čega nije bilo potrebe za dobivanjem posebnih dozvola prije same provedbe. Također, upravo radi specifičnosti dobne skupine, tehnika web anketiranja se činila kao najprikladnijom i najučestalijom u istraživanjima s mladim odraslima. Upitnik je izrađen putem platforme LimeSurvey te je kreiran pozdravni tekst koji se priložio zajedno s pripadajućom poveznicom. Oboje je objavljeno putem društvenih mreža kao što su *WhatsApp*, *Facebook* i *Instagram*, s molbom sudionicima da osim ispunjavanja ankete nastoje proslijediti dalje istu. Osim privatnih kontakata, od značaja su bile brojne studentske Facebook grupe i grupa *Anketalica – Podijeli svoju anketu*, kao i mailovi studentskih zborova Sveučilišta u Zagrebu. Nakon početnih tjedan dana od aktivacije anketnog upitnika, objava je ponovno stavljena na spomenute mreže u vidu podsjetnika i dobivanja dodatnog broja sudionika. Sudionici koji su pristupili poveznici web ankete na

naslovnoj stranici su dobili informacije o temi istraživanja, svrsi, uvjetima ispunjavanja, trajanju te etičkim standardima. Okvirno trajanje ispunjavanja bilo je od 5 do 10 minuta ovisno o uređaju na kojem se ispunjavalo (primjerice mobitel, računalo, laptop, tablet...).

Etički aspekti provedbe istraživanja bili su osigurani i pojašnjeni sudionicima na naslovnoj stranici. Od njih se zatražio informirani pristanak na način da je navedeno kako klikom na gumb „Sljedeće“ daju pristanak za sudjelovanje i započinju s prvim setom pitanja. Sudionici su bili upoznati s uvjetima te vremenskim trajanjem ispitivanja, a posebno se istaknula povjerljivost podataka i anonimnost. Konkretno, prikupljanje podataka se vršilo isključivo u svrhu pisanja diplomskog rada te se analiza podataka provodila grupno s nemogućnošću povezivanja odgovora s identitetom sudionika (Oliver, 2010.). Ispunjavanje upitnika je bilo dobrovoljno s napomenom sudionicima da u bilo kojem trenutku mogu prekinuti ispunjavanje i nastaviti ili, pak, odustati bez ikakvih posljedica. Konačno, sudionicima je bio osiguran e-mail kontakt provoditelja istraživanja u slučaju bilo kakvih pitanja, nejasnoća ili potrebe za uvidom u rezultate. Po završetku ispunjavanja upitnika sudionicima se na posljednjoj stranici zahvalilo na sudjelovanju i još jednom istaknula raspoloživost kontaktiranja autorice u slučaju potrebe.

3.3. *Mjerni instrumenti*

Anketni upitnik sastojao se od više cjelina sukladno temi istraživanja. Prvi set pitanja odnosio se na sociodemografska obilježja sudionika, nakon čega su sudionici ispunjavali set pitanja o općem partnerskom statusu njih i njihovih roditelja. Zatim su uslijedile standardizirane skale. Nadovezujući se na prethodna pitanja o partnerskom statusu, najprije se mjerio konstrukt kvaliteta veze kroz 4 manje (sub)skale. Prve dvije subskale su se odnosile na prednosti i zadovoljstvo vezom te je uslijedila skala o stabilnosti veze i, u konačnici, skala o privrženosti partneru. Nakon toga se ispitivao konstrukt privrženost roditeljima i percepcija kvalitete roditeljskog odnosa u djetinjstvu koji su se mjerili kroz svaki svoju pripadajuću standardiziranu skalu. Po završetku anketnog upitnika uslijedilo je jedno evaluacijsko pitanje o poteškoćama prilikom ispunjavanja. Svi navedeni instrumenti će biti detaljnije objašnjeni niže.

3.3.1. Sociodemografska pitanja i pitanja o partnerskom statusu

Na početku upitnika ispitivala su se sljedeća sociodemografska obilježja: spol, dob, trenutno mjesto življenja i radni status. Pitanja o partnerskom odnosu sudionika i njihovih roditelja odnosila su se na sljedeće: s kime trenutno žive, koji je trenutni partnerski status sudionika, trajanje trenutne veze ili posljednje ukoliko nisu u partnerskom odnosu, zatim partnerski status njihovih roditelja i vremenski period u kojem su roditelji u zabilježenom odnosu. Sve navedeno je bilo ispitivano kroz set pitanja koja su kreirana od strane autorice ovog rada.

3.3.2. Skala Modela ulaganja u odnos

Za ispitivanje predanosti i zadovoljstvo vezom, kao indikatori kvalitete veze, korištena je prevedena *Skala Modela ulaganja u odnos (Investment Model Scale)* autora Rusbult i sur. (1998.) s upotrebljenim globalnim mjerama. Skala se sastoji od četiri subskale sa sveukupno 22 čestice. Subskale ispituju predanost, zadovoljstvo vezom, ulaganje i kvalitetu alternativni veze. Za potrebe ovog istraživanja nije upotrjebljena cijela skala već su izdvojene i korištene dvije spomenute subskale. Zadatak sudionika je na obje subskale označiti stupanj slaganja s navedenim tvrdnjama na intervalnoj mjernoj ljestvici od 9 stupnjeva, pri čemu su krajnje vrijednosti označene s 0 - „uopće se ne slažem“ i 8 - „u potpunosti se slažem“. Središnja vrijednost 4 označena je s „donekle se slažem“. Subskala koja ispituje predanost se sastoji od 7 čestica, pri čemu su 3. i 4. čestica negativno formulirane. Primjer tvrdnje za predanost glasi „*Predan/a sam održavanju veze sa svojim/svojom partnerom/partnericom.*“. Ukupni rezultat na subskali predanosti dobiva se kao prosjek odgovora sudionika, uz prethodno dekodiranje 3. i 4. čestice. Viši rezultat pokazuje na varijablu veći stupanj predanosti, dok niži rezultat manji stupanj predanosti. Cronbach alpha za subskalu predanost vezi iznosi između .91 i .95. (Rusbult i sur., 1998.).

Subskala zadovoljstvo vezom sastoji se od 5 čestica, primjer jedne tvrdnje je „*Moja veza je mnogo bolja od veza drugih ljudi.*“. Ukupni rezultat na subskali zadovoljstva vezom također se računa kao prosjek odgovora pri čemu viši rezultat pokazuje varijablu veći stupanj zadovoljstva vezom dok niži rezultat pokazuje niži stupanj zadovoljstva vezom. Cronbach alpha za zadovoljstvo vezom iznosi $.92 < \alpha < .95$ (Rusbult i sur., 1998.).

3.3.3. Skala procjena stabilnosti veze

Za ispitivanje stabilnost veze upotrebljen je mjerni instrument koji je kreirala dr. sc. Nika Sušac (2018.) za svoj doktorski rad. Skala se sastoji od 7 čestica od kojih je prvih pet čestica konstruirano po uzoru na mjerni instrument *Indeks bračne nestabilnosti (Marital Instability Index*, Booth i sur., 1983) . Sukladno nazivu, skalom se ispituje (ne)stabilnost veze, odnosno kako autori pojašnjavaju čestinu razmišljanja i razgovora o prekidu veze. Primjer jedne od prvih pet čestica je “ *Koliko često razmišljate o prekidu veze?* “. Sudionici su na upite odgovarali putem intervalne mjerne ljestvice od 1 (nikad) do 7 (vrlo često), pri čemu je radi lakšeg određivanja broj 4 definiran kao „ponekad“.

Preostale dvije čestice predstavljale su procjenu stabilnosti i vjerojatnosti nastavka veze (Sušac, 2018.) te glase: „*Koliko je vjerojatno da ćete Vi i Vaša partnerica živjeti zajedno ili se vjenčati u budućnosti?*“ i „*Koliko stabilnom biste procijenili Vašu vezu?*“. Na navedene tvrdnje sudionici su davali odgovor na intervalnoj mjernoj ljestvici od 1 do 7 gdje je ovaj put 1 predstavljalo uopće ne/uopće nije, a 7 u potpunosti/jako. Ukupni rezultat cijele skale, sa svih sedam čestica računa se kao prosjek čestica, uz prethodno obrnuto kodiranje prvih pet. Cronbach alfa koeficijent iznosio je $\alpha = .83$ za muškarce i $\alpha = .87$ za žene, što ističe dobru pouzdanost ovakve mjere (Sušac, 2018.).

3.3.4. Brennerov inventar iskustva u bliskim vezama – domena partnerskih odnosa

Za ispitivanje privrženosti partneru korištena je modificirana verzija *Brennanovog Inventara iskustva u bliskim vezama* (IIBV, eng. *Experiences in Close Relationship Inventory*; Brennan i sur., 1998.; prema Kamenov i Jelić, 2003.) koja se koristi za ispitivanje privrženosti u različitim vrstama bliskih odnosa. U ovom setu pitanja fokus je bio na partnerskom odnosu u mlađoj odrasloj dobi. Skala, kako autorice navode, sastoji se od dimenzije Anksioznost i dimenzije Izbjegavanje, od kojih svaka mjeri po 9 čestica, što u konačnici čini skalu od 18 čestica (Kamenov i Jelić, 2003.). Subskalu anksioznosti čine čestice označene parnim brojevima, dok subskalu izbjegavanja čine čestice označene neparnim brojevima. Primjer tvrdnje za anksioznost glasi: „*Brinem se da ću ostati sam/a.*“ dok primjer za izbjegavanje glasi: „*Radije ne pokazujem partneru svoje prave osjećaje.*“. Zadatak sudionika je da za svaku od navedenih čestica navodi koliko se slaže s istom na

intervalnoj mjernoj ljestvici od 7 stupnjeva (1 – uopće se ne slažem, 4 – niti se slažem niti se ne slažem, 7 – potpuno se slažem). Rezultat sudionika određuje se zbrajanjem procjena za odgovarajuće čestice svake pojedine skale uz prethodno rekodiranje tri čestice, pri čemu se ovo istraživanje vodilo time da viši rezultat ukazuje na prisutnu višu razinu nesigurnog stila privrženosti prema partneru. U radu autorica Kamenov i Jelić (2003.) utvrđeno je kako skraćena verzija ima zadovoljavajuću konstruktnu valjanost te da se njome mjeri isti konstrukt kao u originalnoj skali (Brennan i sur., 1998.). Pouzdanost Inventara iskustava u bliskim vezama je zadovoljavajuća. Dobiveni Cronbachov alpha koeficijent iznosi za skalu izbjegavanja, ovisno o ciljnoj osobi, između .80 i .88, a za skalu anksioznosti između .80 i .83 (Ružić, 2006.). Za korištenje navedene skale je zatražena i dobivena dozvola od strane autorica skale.

3.3.5. Brennerov inventar iskustva u bliskim vezama – domena obiteljskih odnosa

Za ispitivanje privrženosti roditeljima također je korištena *skraćena verzija Brennanovog Inventara iskustva u bliskim vezama* - IIBV autora Kamenov i Jelić (2003.). U ovom setu pitanja koji se odnosi na obilježja odnosa primarne obitelji korišten je Modificirani Brennanov Inventar iskustava u bliskim vezama kojom se ispitala privrženost u jednoj dimenziji bliskih odnosa – u domeni obiteljskih odnosa. Skala je jednako konstruirana kao prethodna skala o privrženosti prema partneru te se na jednak način formira rezultat. Ono što se razlikuje su tvrdnje koje se u ovom slučaju odnose na obiteljske odnose. Primjer tvrdnje za anksioznost je „*Nervozan/nervozna sam kada mi se član obitelji previše emocionalno približi.*“, a za izbjegavanje „*Radije ne pokazujem članovima obitelji svoje prave osjećaje.*“. Obzirom da je u ovom istraživanju, putem ove skale cilj ustanoviti privrženost spram roditelja kao jednog od glavnih konstrukata, formulacija „*članovi obitelji*“ u tvrdnjama je zamijenjena formulacijom „*roditelji*“. Pouzdanost Inventara iskustava u bliskim vezama je zadovoljavajuća te je Cronbachov alpha koeficijent već naveden od *Brennanovog Inventara iskustva u bliskim vezama – domena partnerskog odnosa*. Također je dobiveno dopuštenje za uporabu od strane autorica.

3.3.6. Skala percepcije kvalitete roditeljskog odnosa u djetinjstvu

Za mjerenje percepcije sudionika o kvaliteti roditeljskog odnosa u djetinjstvu korištena je jedna od četiri subskale iz Skale obiteljske strukture (Family Structure Survey – FSS; Lopez, 1986.). Kako je navedeno, skala je sastavljena od četiri subskale: Zamjena uloga roditelj djeteta, Pretjerana uključenost roditelja nad djecom, Bračni sukobi i Strah od separacije. U ovom istraživanju korištena je subskala *Bračni sukobi* (Marital conflict Subscale of Family Structure Survey; Lopez, 1986.) za koju autor navodi kako mjeri razinu pojedinčeve percepcije napetosti, sukoba i nestabilnost u odnosu njihovih roditelja u djetinjstvu. Subskala je sastavljena od 13 čestica. Primjer za negativnu tvrdnju je "*Postoji napetost u odnosu mojih roditelja.*", a primjer za pozitivnu tvrdnju "*Moji roditelji mogu podnijeti stres*". Zadatak svakog sudionika je da odgovore na svaku tvrdnju označavajući odgovarajući broj na ljestvici od 5 stupnjeva, gdje 1 označava potpuno netočno, 2 uglavnom netočno, 3 nisam siguran/na, 4 uglavnom točno i 5 potpuno točno. Ukupni rezultat tvori se kao zbroj svih čestica. Pri tome veći rezultat označava veću razinu negativnih interakcija među roditeljima, a samim time i nižu razinu percipirane kvalitete odnosa među roditeljima. Cronbach Alpha koeficijent pouzdanosti za navedenu subskalu Bračni sukobi iznosi .90 (Lopez i sur., 1998.).

3.4. *Obrada podataka*

Za obradu podataka upotrijebljen je program IBM SPSS Statistics Data Editor. Za definiranje uzorka kao i prikaz ukupnih rezultata koristila se deskriptivna statistika. Sukladno problemima istraživanja računao se Pearsonov koeficijent korelacije među varijablama, odnosno njihova povezanost. Također, korelacija je korištena i za prikaz povezanosti varijabli istraživačkih problema s određenim obilježjima sudionika. Za neka obilježja su se dodatno računale i razlike putem t-testa i analize varijance.

4. REZULTATI

Najprije će biti prikazan opis ukupnih rezultata sudionika na konstruktima i pripadajućim varijablama istraživanja u svrhu stjecanja općeg uvida u rezultate. Nakon toga, zasebno će se prikazati rezultati prema postavljenim problemima i hipotezama istraživanja te će se na kraju istaknuti oni rezultati koji su po svojim podacima značajni za tematiku istraživanja.

4.1. Opis ukupnih rezultata

Tablica 4.1.1. Rezultati odrednica kvalitete veze

	N	Min	Max	M	SD
Predanost vezi	217	2,29	7,14	5,5122	,71947
Zadovoljstvo vezom	217	,00	8,00	6,3548	1,47673
Stabilnost veze	216	2,86	7,00	6,1812	,82362
Privrženost partneru -anksioznost	205	1,00	6,33	2,8304	1,12230
Privrženost partneru - izbjegavanje	205	1,00	5,89	2,0444	,97149

Prema Tablici 4.1.1. sudionici su pozitivne dimenzije kvalitete veze procjenjivali relativno visoko, dok su negativne dimenzije privrženosti partneru procjenjivali niskim. Iako su sve tri navedene komponente kvalitete veze visoko izražene prema rezultatima sudionika, ističe se trend da je zadovoljstvo vezom veće u odnosu na predanost i stabilnost veze. Što se tiče privrženosti partneru, rezultati za anksioznost su ipak nešto veći od onih za izbjegavanje, no pritom nije računata statistička značajnost tih razlika. Kod oboje je riječ o asimetričnoj distribuciji.

Tablica 4.1.2. Međusobna povezanost između odrednica kvalitete veze

	Predanost vezi	Zadovoljstvo vezom	Stabilnost veze
Predanost vezi	1	0,587**	0,604**
Zadovoljstvo vezom	0,587**	1	0,775**
Stabilnost veze	0,604**	0,775**	1
Privrženost partneru – anksioznost	-,227**	-,349**	-,485**
Privrženost partneru - izbjegavanje	-,442**	-,511**	-,644**

** . Povezanost je značajna iznad razine 0,01

*. Povezanost je značajna iznad razine 0,05

Sve odrednice kvalitete veze su međusobno značajno povezane u umjerenj ili većoj razini. Predanost vezi je pozitivno, umjereno povezana sa zadovoljstvom ($r = 0,587$, $p < 0,01$) i stabilnošću veze ($r = 0,604$, $p < 0,01$). Dakle, veća predanost vezi označava i veće zadovoljstvo odnosno stabilnost veze. Govoreći o privrženosti partneru, predanost je negativno povezana s obje dimenzije tj. slabo je povezana s anksioznošću spram partnera ($r = -,227$, $p < 0,01$), a umjereno i u većoj mjeri povezana s izbjegavanjem ($r = -,442$, $p < 0,01$). Prema tome, pojedinci koji iskazuju veću razinu predanosti vezi istovremeno iskazuju manju razinu anksioznosti i izbjegavanja prema svom partneru. Zadovoljstvo vezom je pozitivno, umjereno povezano s predanošću vezi te pozitivno, visoko povezano sa stabilnošću ($r = 0,775$, $p < 0,01$), što znači da je porast zadovoljstva vezom povezan s porastom predanosti i stabilnosti veze. Kako je već rečeno, stabilnost veze je pozitivno, umjereno povezana s predanošću i pozitivno, visoko sa zadovoljstvom vezom. Izbjegavanje i anksioznost su negativno povezani sa stabilnošću, pri čemu je izbjegavanje ($r = -,644$, $p < 0,01$) više povezano od anksioznosti ($r = -,485$, $p < 0,01$). Iako se ne navodi u tablici, pronađeno je kako je povezanost između dviju dimenzija privrženosti partneru značajna, pozitivna i umjerena ($r = 0,533$, $p < 0,01$), što govori o tome da je prisutnost veće razine anksioznosti prema partneru povezano i s većom razinom izbjegavanja.

Tablica 3.1.3. Vrste privrženosti partneru

	F	%
Sigurna privrženost	171	83,4
Odbijajuća privrženost	3	1,5
Zaokupljena privrženost	24	11,7
Plašljiva privrženost	7	3,4
Ukupno	205	100

Prema vrsti privrženosti spram partnera, iz Tablice 4.1.3. je vidljivo kako najveći postotak sudionika ima razvijenu sigurnu privrženost (83,4%), manji broj zaokupljenu privrženost (11,7%), a nekolicina njih plašljivu (3,4%) i odbijajuću privrženost prema partneru (1,5%)

Tablica 4.1.4. Rezultati za obilježja primarne obitelji

	N	Min	Max	M	SD
Privrženost roditeljima – anksioznost	198	1,00	5,78	2,4175	,96243
Privrženost roditeljima – izbjegavanje	198	1,00	7,00	3,2952	1,37116
Percepcija roditeljskog sukoba	195	1,00	4,62	2,4698	,97142

Prema Tablici 4.1.4. izbjegavanje kao dimenzija privrženosti roditeljima je veća od dimenzije anksioznosti. Obje aritmetičke sredine su po rezultatima bliže minimalnoj vrijednosti, odnosno sudionici su svojim odgovorima iskazivali nižu razinu anksioznosti i izbjegavanja kao dimenzija privrženosti roditeljima. Što se tiče rezultata vezanih uz percepciju roditeljskog sukoba minimalni iznos je 1,00, a maksimalni 4,62. Aritmetička sredina iznosi 2,47 (SD = 0,971), što je bliže minimalnoj vrijednosti tj. rezultati za

percepciju roditeljskog sukoba u djetinjstvu govore kako su sudionici sukobe među roditeljima doživljavali rijetko.

Tablica 4.1.5. Međusobna povezanost između obilježja primarne obitelji

	Privrženost roditeljima - anksioznost	Privrženost roditeljima - izbjegavanje	Percepcija roditeljskog sukoba
Privrženost roditeljima - anksioznost	1	,321**	,194**
Privrženost roditeljima - izbjegavanje	,321**	1	,492**

** . Povezanost je značajna iznad razine 0,01

* . Povezanost je značajna iznad razine 0,05

Iz Tablice 4.1.5. se može iščitati kako su obilježja primarne obitelji značajno, pozitivno, slabo do umjereno međusobno povezana, što znači da sva obilježja u određenoj visini istovremeno rastu. Primjerice veća razina anksioznosti u odnosu s roditeljima povezana je s većom razinom izbjegavanja i percepcije roditeljskog sukoba. Dimenzije privrženosti roditeljima anksioznost i izbjegavanje su međusobno pozitivno, slabo povezane ($r = ,321$, $p < 0,01$). Percepcija roditeljskog sukoba je pozitivno povezana s obje dimenzije privrženosti, no ipak više s izbjegavanjem ($r = ,492$, $p < 0,01$) nego s anksioznošću ($r = ,194$, $p < 0,01$).

4.2. *Rezultati istraživačkih problema o povezanosti privrženosti roditeljima i percepcije roditeljskog sukoba u djetinjstvu s kvalitetom veze*

Tablica 4.2.1. Povezanost privrženosti roditeljima i odrednica kvalitete partnerske veze

	Privrženost roditeljima - anksioznost	Privrženost roditeljima – izbjegavanje
Predanost vezi	-,206**	-,112
Zadovoljstvo vezom	-,196**	-,181*
Stabilnost veze	-,378**	-,177*
Privrženost partneru – anksioznost	,609**	,334**
Privrženost partneru – izbjegavanje	,566**	,388**

** . Povezanost je značajna iznad razine 0,01

*. Povezanost je značajna iznad razine 0,05

Tablica 4.2.1. prikazuje rezultate dobivene za prvi istraživački problem, kojim se nastojalo ispitati povezanost između dimenzija privrženosti roditeljima u djetinjstvu i kvalitete veze u mlađoj odrasloj dobi. Anksioznost prema roditeljima u djetinjstvu je značajno, negativno, slabo povezana s predanošću ($r = -,206$, $p < 0,01$), zadovoljstvom ($r = -,196$, $p < 0,01$) i stabilnošću vezom ($r = -,378$, $p < 0,01$). Sukladno tome, veća razina anksioznosti u djetinjstvu označava manju razinu predanosti, zadovoljstva i stabilnosti veze u mlađoj odrasloj dobi. Anksioznost prema roditeljima je značajno, umjereno, pozitivno povezana s dimenzijama nesigurne privrženosti partneru. Dakle, veća razina anksioznosti u odnosu s roditeljima povezana je s većom razinom anksioznosti ($r = ,609$, $p < 0,01$) i izbjegavanja ($r = ,566$, $p < 0,01$) prema partneru. Izbjegavanje u odnosu s roditeljima kao druga dimenzija privrženosti je statistički značajno, neznatno, negativno povezana sa zadovoljstvom veze ($r = -,181$, $p < 0,05$) i stabilnošću ($r = -,177$, $p < 0,05$), dok s predanošću nije pronađena značajna korelacija ($r = -,112$, $p > 0,01$). To znači da je veća razina izbjegavanja u odnosu s roditeljima u djetinjstvu povezana s manjom razinom zadovoljstva i stabilnosti veze, no nije povezana s predanošću vezi. Nadalje, izbjegavanje roditelja u djetinjstvu je pak značajno, slabo, pozitivno povezana s anksioznošću ($r = ,334$, $p < 0,01$) i izbjegavanjem ($r = ,338$, $p < 0,01$) u privrženosti s partnerom. Tako iskustvo veće razine izbjegavanja u privrženosti roditeljima se dovodi u vezu s većom razinom

anksioznosti i izbjegavanja u partnerskom odnosu. Gledajući obje dimenzije nesigurne privrženost roditeljima zajedno vidljivo je kako je veća razina obaju dimenzija povezana s manjom razinom predanosti vezi, zadovoljstvo vezom i stabilnost veze te većom razinom dimenzija anksioznosti i izbjegavanja prema partneru.

Navedenim rezultatima se većinski prihvaća prva postavljena hipoteza kako postoji povezanost između privrženosti roditeljima u djetinjstvu (dimenzijama anksioznosti i izbjegavanja) s kvalitetom veze, pri čemu jedino nije pronađena povezanost između predanosti vezi i dimenzije izbjegavanja u privrženosti s roditeljima.

Tablica 4.2.2. Povezanost između percepcije kvalitete roditeljskog odnosa u djetinjstvu i odrednica kvalitete partnerske veze

	Percepcija roditeljskog sukoba u djetinjstvu
Predanost vezi	-,093
Zadovoljstvo vezom	-,158*
Stabilnost veze	-,229**
Privrženost partneru – anksioznost	,292**
Privrženost partneru - izbjegavanje	,261**

** . Povezanost je značajna iznad razine 0,01

* . Povezanost je značajna iznad razine 0,05

Tablica 4.2.2. prikazuje rezultate drugog istraživačkog problema o povezanosti između percepcije kvalitete roditeljskog odnosa u djetinjstvu i odrednica kvalitete partnerske veze. Rezultati pokazuju kako je percepcija roditeljskog sukoba značajno povezana sa svim odrednicama kvalitete partnerske veze osim s predanosti vezi, kod koje nije pronađena značajna korelacija ($r = -,093$, $p > 0,01$). Percepcija roditeljskog sukoba je značajno, slabo, negativno povezana sa zadovoljstvom ($r = -,158$, $p < 0,01$) i stabilnošću veze ($r = -,229$, $p < 0,01$). To znači da je veća razina percipiranog roditeljskog sukoba u

djetinjstvu povezana s nižom razinom zadovoljstva vezom i stabilnosti veze u mlađoj odrasloj dobi. Povezanost između percepcije roditeljskog sukoba i privrženosti partneru je značajna, slabe visine i pozitivnog smjera. Prema tome, veća razina percipiranog roditeljskog sukoba u djetinjstvu je povezana s većom razinom anksioznosti ($r = ,292$, $p < 0,01$) i izbjegavanja ($r = ,261$, $p < 0,01$) kasnije prema partneru. Percepcija roditeljskog sukoba u djetinjstvu je od svih odrednica kvalitete veze u najvećoj mjeri povezana s dimenzijom anksioznosti u privrženosti prema partneru. Sumirano, veća razina percipiranog roditeljskog sukoba povezana je s manjom razinom zadovoljstva i stabilnosti veze te većom razinom anksioznosti i izbjegavanja u privrženosti partneru.

Na temelju dobivenih rezultata većinom se potvrđuje druga hipoteza ovog istraživanja kako postoji povezanost između percepcije kvalitete roditeljskog odnosa u djetinjstvu i odrednica kvalitete partnerske veze, s iznimkom predanosti vezi kod koje rezultati nisu pokazali značajnu povezanost.

4.3. Opis dodatnih rezultata o povezanosti obilježja sudionika s procesima unutar primarne obitelji te odrednicama kvalitete veze

U ovom dijelu će se istaknuti rezultati koji se odnose na razlike u varijablama istraživanja obzirom na određena sociodemografska obilježja sudionika. Prvo obilježje odnosilo se na trenutni status veze sudionika odnosno jesu li u partnerskom odnosu ili ne. Utvrđena je statistički značajna razlika u predanost vezi ($t = 3,176$, $p < 0,01$), zadovoljstvu vezom ($t = 6,269$, $p < 0,01$), stabilnosti veze ($t = 8,492$, $p < 0,01$) te dimenzijama privrženosti partneru anksioznost ($t = -4,032$, $p < 0,01$) i izbjegavanje ($t = -6,445$, $p < 0,01$) obzirom na status veze sudionika. Pri tom osobe koje su trenutno u partnerskom odnosu iskazuju veću razinu predanosti, zadovoljstva i stabilnosti veze u odnosu na osobe koje nisu u vezi. Također, obzirom na status veze pronađene su razlike u anksioznosti spram roditelja ($t = -2,266$, $p < 0,05$), pri čemu osobe koje nisu trenutno u vezi ($M = 2,81$, $SD = 1,109$) imaju veću razinu anksioznosti prema roditeljima u odnosu na osobe koji su u partnerskom odnosu ($M = 2,36$, $SD = 0,927$). Za dimenziju izbjegavanja roditelja i percepciju roditeljskog sukoba nisu utvrđene značajne razlike obzirom na status veze.

Vežano uz povezanost duljine trajanja trenutnog ili prethodnog partnerskog odnosa s odrednicama kvalitete veze dobiveni su statistički značajni rezultati za dvije odrednice. Naime, duljina veze je značajno, pozitivno povezana s predanošću vezi ($r = ,303, p < 0,01$) te značajno, negativno povezana s izbjegavanjem spram partnera ($r = -,222, p < 0,01$). Dakle, što je dulja partnerska veza to je veća razina predanošću vezi i manja razina izbjegavanja partnera u pogledu nesigurnog stila privrženosti. S preostalim odrednicama kvalitete veze (zadovoljstvo, stabilnost i privrženost partneru), kao i s obilježjima funkcioniranja primarne obitelji duljina trajanja veze nije statistički značajno povezana.

Putem Anova testa pronađene su razlike u odrednicama kvalitete veze obzirom na to s kime sudionici žive. Sudionici koji žive s roditeljima, partnerom ili drugim sustanarima se značajno razlikuju u predanošću vezi ($F = 3,643, p < 0,05$), stabilnosti veze ($F = 7,307, p < 0,01$) i anksioznosti prema partneru ($F = 3,092, p < 0,05$), pri čemu sudionici koji žive s partnerom iskazuju najveću razinu predanošću i stabilnosti veze u odnosu na osobe koje žive s roditeljima ili drugim sustanarom, dok osobe koje žive s nekim drugim, pak, iskazuju najveću razinu anksioznosti prema partneru u odnosu na sudionike koji žive s partnerom ili roditeljima.

Na posljjetku, dobiveni su podaci o razlikama određenih odrednica kvalitete veze i obilježja primarne obitelji obzirom na bračni status roditelja. Postoji statistički značajna razlika u anksioznosti prema partneru ($t = 2,680, p < 0,01$), izbjegavanju roditelja u djetinjstvu ($t = 3,109, p < 0,01$) i percepciji roditeljskog sukoba ($t = 6,555, p < 0,01$) obzirom na bračni status roditelja, pri čemu sudionici čiji roditelji nisu u braku iskazuju višu razinu anksioznosti prema partneru, višu razinu izbjegavanja roditelja, kao i višu razinu percipiranog roditeljskog sukoba u djetinjstvu u odnosu na sudionike čiji su roditelji u braku.

5. RASPRAVA

Istraživanje se provelo na 217 sudionika, većinom ženskog spola u dobi od 19-30 godina koji su trenutno u vezi ili imaju iskustvo partnerskog odnosa. Cilj istraživanja bio je ispitati odnos između obilježja odnosa u primarnoj obitelji i kvalitete partnerske veze kod mladih odraslih. Pod područje primarne obitelji istraživanje se usmjerilo na privrženost roditeljima i percepciju roditeljskog sukoba, dok se kvaliteta partnerske veze na temelju literature (Vrhovski, 2004.; Madsen i Collins, 2011.; Farooqi, 2014.) ogledala kroz predanost vezi, zadovoljstvo vezom, stabilnost veze i privrženost partneru. Kroz dva istraživačka problema navedeni konstrukti su stavljeni u međudnos te se afirmativnim hipotezama očekivala njihova povezanost. Obje hipoteze su u načelu velikim dijelom potvrđene, a detaljnije o tome slijedi u nastavku rasprave.

Prvi istraživački problem išao je u smjeru ispitivanja povezanosti između privrženosti roditeljima i odrednica kvalitete partnerske veze. Pripadajuća hipoteza je postavljena afirmativno, pri čemu se očekivala statistički značajna povezanost između privrženosti roditeljima i idućim odrednicama kvalitete veze: predanost vezi, zadovoljstvo vezom, stabilnost veze i privrženost partneru. Opravdanje postavljanja afirmativne hipoteze leži u teoriji privrženosti i dosadašnjim provedenim istraživanjima koji idu u skladu s njome. Prema teoriji privrženosti, emocionalna veza roditelja i djeteta, posebice iskazana kroz ponašajni segment roditelja u odnosu, kod djeteta stvara prostor za usvajanje i razvoj viđenog i doživljenog. Prema tome osoba gradi svoj stil privrženosti u odnosu s bliskim ljudima koji je (ne)svjesno usvojen od njezinih najmlađih dana tj. od prve figure privrženosti u životu, roditelja (Hazan i Shaver, 1987.; Simpson i Rholes, 1998., prema Ross i Fuertes, 2010.). Navedenu teorijsku podlogu podupiru i brojna već spomenuta istraživanja u početnom dijelu ovog rada, gdje je kod svih jednak zaključak kako djeca s razvijenim (ne)sigurnim stilom privrženosti kasnije (ne)razvijaju zdrave obrasce interakcije i kvalitetne odnose s drugima, posebice svojim partnerom (Collins i Read, 1990.; Kirkpatrick i Davies, 1994., Dykas & Cassidy, 2011., prema River, i sur., 2021.) Sukladno navedenom, i ovo istraživanje je očekivalo jednake rezultate. Tako je dobivena

statistički značajna, negativna povezanost između (nesigurne) privrženosti roditeljima (na temelju dimenzija anksioznost i izbjegavanje) s odrednicama zadovoljstvo vezom i stabilnost veze te pozitivna povezanost s (nesigurnom) privrženosti partneru tj. dimenzijama anksioznost i izbjegavanje. Odrednica predanost vezi, kako su utvrdili rezultati je statistički značajno, negativno povezana samo s dimenzijom anksioznosti u privrženosti s roditeljima, dok nije pronađena povezanost s dimenzijom izbjegavanja roditelja. Ova spoznaja otvara prostor za raspravu koji je mogući razlog zašto je predanost vezi djelomično povezana s privrženosti roditeljima, odnosno povezana smo u dijelu anksioznosti, a ne izbjegavanja. Prema dvodimenzionalnom modelu izraženom kroz afektivno-bihevioralne pojmove dimenzija anksioznosti označava strah od napuštanja i potrebe za jako izraženom bliskošću, što upućuje na povezanost te dimenzije s modelom o sebi (Kamenov i Jelić, 2003.). Porast takve anksioznosti u odnosu s roditeljima neosporno se dovodi u vezu s time da će pojedinac, poučen iskustvima u djetinjstvu tražiti bliskost s partnerom, no ujedno biti manje predan održavanju veze uslijed straha od napuštanja. Dimenzija izbjegavanje je povezana s modelom o drugima, a objašnjava se kroz osjećaj neugode zbog bliskosti i ovisnosti o drugima. Prema našim rezultatima razina doživljene dimenzije izbjegavanja u odnosu s roditeljima odnosno količina neugode zbog bliskosti s njima ne govori ništa o tome koliko će pojedinac biti predan u održavanju svoje partnerske veze, no i dalje govori o zadovoljstvu, stabilnosti i privrženosti partneru koji su pokazani kao povezanima. Dodatno za istaknuti su rezultati koji govore kako su obje dimenzije privrženosti roditeljima po visini neznatno ili slabo povezane s pozitivnim odrednicama kvalitete veze, dok su ipak u umjerenj visini povezani s istim dimenzijama privrženosti prema partneru. Navedeno se može povezati s teorijskom pretpostavkom o stabilnosti u stilovima privrženosti koja govori kako privrženost razvijena u djetinjstvu postaje stabilan obrazac tijekom životnog razvoja, što partnerske odnose čini prototipom privrženosti u odrasloj dobi (Ajduković i sur., 2006.). Na primjer, istraživanje Waters i sur. (1995, prema Jerković, 2005.) pronašlo je kako u 70% slučajeva osobe sa razvijenom sigurnom privrženosti u djetinjstvu zadržavaju jednaku vrstu privrženosti i u ranoj odrasloj dobi. Konkretno za ovo istraživanje to je potvrđeno dobivenim rezultatima kako

viša razina doživljene anksioznosti i doživljenog izbjegavanja u odnosu s roditeljima povezana s višom razinom anksioznosti i izbjegavanja u partnerskoj vezi.

Rezultati ovog istraživanja su u skladu i s teorijom privrženosti, posebice s pristupom teoriji privrženosti u pogledu ljubavnih veza odraslih kojeg su razvili Hazan i Shaver. Prema tom stajalištu, razlike u iskustvima za vrijeme djetinjstva posebice u odnosu s roditeljima kao primarnim skrbnicima rezultiraju relativno trajnim razlikama u stilovima odnosa. Pri tome su kroz teorijski i empirijski pristup istoimeni autori utvrdili kako se ista tri stila privrženosti opisana u razdoblju djetinjstva očituju i u romantičnoj ljubavi odraslih (Hazan i Shaver, 1987.; Shaver i Hazan, 1988.; Shaver i sur., 1988., prema Feeney i Noller, 1990.). Riječ je upravo o već spomenutom kontinuitetu u stilovima privrženosti kojem rezultati ovog istraživanja idu u prilog. Ono se objašnjava kroz postojanje unutarnjih radnih modela sebe i drugih ("mentalni modeli"), temeljenih na interakciji s bliskim osobama u najranijoj dobi, a u skladu s kojima pojedinac prilagođava svoje ponašanje (Hazan i Shaver, 1994.; Mikulincer i Shaver, 2007.; Collins i Allard, 2001., prema River i sur., 2021.). Posljedično, pojedinac ulazi u partnerske odnose sa vlastitim iskustvom privrženosti u djetinjstvu pri čemu oni sa sigurnim stilom privrženosti očituju pozitivne karakteristike partnerskog odnosa, oni sa izbjegavajućom privrženosti bilježe manje zadovoljstvo i nedostatak intimnog odnosa dok se kod onih s anksiozno-ambivalentnim stilom privrženosti utvrdila negativna povezanost s pozitivnim obilježjima veze, osim sa strasti koja je i dalje bila prisutna u odnosu (Levy i Daviy, 1988., prema Feeney i Noler, 1990.).

Drugi istraživački problem odnosio se na povezanost percepcije kvalitete roditeljskog sukoba u djetinjstvu s kvalitetom partnerske veze. Rezultati su pokazali povezanost između svih segmenta kvalitete veze i percepcije roditeljskog sukoba izuzev predanosti vezi. Prema tome, postoji značajna, negativna povezanost između razine percipiranog roditeljskog sukoba u djetinjstvu i zadovoljstva i stabilnosti veze te značajna, pozitivna povezanost između razine percipiranog roditeljskog sukoba i dimenzija nesigurne privrženosti prema partneru. Dakle, viša razina percipiranog sukoba između roditelja u djetinjstvu povezana je s nižim stupnjem zadovoljstva vezom i stabilnosti veze te s

nesigurnim stilom privrženosti prema partneru tj. većom razinom anksioznosti i izbjegavanja. Navedeno je u skladu s dosadašnjim istraživanjima koja govore kako pojava sukoba između roditelja tijekom djetinjstva i njihova narušena interakcija, kasnije kod djece ostavlja trajne negativne učinke na njihovo društveno funkcioniranje, a osobito na rješavanje sukoba u drugim bliskim odnosima izvan obitelj (Dadds i sur., 1999.; Martin, 1990., Davies i Cummings, 1994., prema Ross i Fuertes, 2010.). Jednako tvrdi i autorica Feeney (2006.) u svom istraživanju gdje ističe kako je segment zadovoljstvo veze kod mladih odraslih negativno povezan sa sukobima između roditelja, posebice verbalnim te majčinskim izbjegavanjem unutar sukoba. Zaključno, prema Cusimano i Riggs (2013) dječje negativne predodžbe međuroditeljskog sukoba dovode do pojave negativnih stavova unutar interpersonalnih odnosa, što bi moglo utjecati na razvoj negativne mentalne reprezentacije u intimnim odnosima u odrasloj dobi, a posljedično i narušene kvalitete veze (Mikulincer & Shaver, 2016.). Ukratko, osobe koje su odnos svojih roditelja vrednovali kao nekvalitetnim i percipirali veću razinu sukoba, ujedno iskazuju više izazova u vlastitom partnerskom odnosu (Belsky i Isabella 1985., Booth Edwards, 1990., prema Amato i DeBoer, 2001.).

Dobiveni rezultati ovog istraživanja, kao i podaci prethodnih u pogledu povezanosti međuroditeljskog sukoba u djetinjstvu s kvalitetom veze u odrasloj dobi, ponovno podupiru teorijsku postavku socijalnog učenja i međugeneracijskog prijenosa načina rješavanja sukoba u odnosima. Kako autori tvrde, obzirom da je odnos između roditelja primarni model interakcija dvaju jednakih individua za djecu, svjedočeći destruktivnom načinu rješavanja sukoba, nedostatku povjerenja, pogoršanju odnosa ili okončanju samog braka kod djece bi moglo doći do negativnog učinka na njihove unutarnje radne modele i sigurnost u kasnijim odnosima privrženosti koje stvaraju (River i sur., 2021.). Djeca uče obrasce društvene interakcije promatranjem svojih roditelja i upravo njihova interakcija im pruža informacije i obrasce ponašanja kako se odnositi prema vlastitom partneru i što očekivati od romantične veze (Cusimano i Riggs, 2013.; Smith-Etxeberria i sur., 2020.). Jednako potvrđuje i Amato (1996.) koji u svom radu ističe da djeca koja imaju iskustvo sukoba među roditeljima i percipiraju njihov donos negativnim su u vjerojatnosti da ne

usvoje kvalitetne vještine međuljudskih odnosa (primjerice asertivna komunikacija, kompromis, razumijevanje) kojima bi stvarali zadovoljavajuće, dugotrajne veze s drugima. Prema autorima Donnellan i sur. (2005.) postoje dva teorijska gledišta koja objašnjavaju kako je nekvalitetan odnos roditelja, posebice razvod povezan sa sličnim ishodima u partnerskim vezama njihove djece. Gledište individualnih razlika tako naglašava faktor ličnosti, obilježja pojedinca i individualni način razmišljanja i ponašanja u partnerskom odnosu koji su kao takvi trajni i stabilni od ranog djetinjstva kad je navedeno bilo pod značajnim utjecajem bioloških faktora, ali i procesa odigranih u primarnoj obitelji. Ukoliko je pojedinac u djetinjstvu nepovoljno razvio spomenute aspekte, tada generacijski stečene individualne razlike partnera u odnosu povećavaju postojanje problema i održavanje bliskih veza. Drugo, razvojno – kontekstualno gledište, temelj partnerskih odnosa ogleda u odnosima unutar primarne obitelji; odnos roditelj djeteta i odnos među roditeljima (Amato i Booth, 1991.). Fokusirajući se samo na aspekt odnosa među roditeljima i percepcije djeteta istog, negativni roditeljski odnos ima utjecaj na ponašanje djece posebice u interpersonalnim odnosima i bračnim ulogama gdje, kako je već navedeno, djeca s iskustvom negativne percepcije roditeljskog odnosa kasnije u intimnim odnosima očituju više nepovjerenja, izraženu tjeskobu, nesigurnost, napetost te manjak predanosti i pouzdanja u partnera pri čemu zapravo nesvjesno imitiraju usvojena ponašanja svojih roditelja iz njihovog međuodnosa (Amato i DeBoer, 2001.; Batinić, 2019.).

Izuzev rezultata koji se odnose na istraživačke probleme, korisno je raspraviti i o drugim dobivenim podacima. Naime, u istraživanju se potvrdila međusobna ***povezanost između promatranih obilježja primarne obitelji***. Dimenzije privrženosti prema roditeljima su pozitivno povezane s razinom percipiranog roditeljskog sukoba u djetinjstvu. Navedeno je u skladu s istraživanjima koja navode kako sudionici koji su prijavili više međuroditeljskih sukoba također su pokazala nižu kvalitetu privrženosti s majkama i s očevima. Dakle, svjedočenje neprijateljskoj interakciji između roditelja može rezultirati osjećajem manje sigurnosti i privrženosti u odnosu roditelj-dijete (Davies i Cummings, 1994.; Amato i Sobolewski, 2001., prema Ross i Fuertes, 2010.). Upravo to nalaže i

hipoteza prelijevanja u teoriji obiteljskih sustava koja sugerira kako se sukobi između roditelja mogu negativno preliti i utjecati na odnose roditelja s djecom, pri čemu roditelji na svoju djecu projiciraju nezadovoljstvo i agresivnost proizašli iz odnosa s drugim roditeljem (Sturge-Apple i sur., 2006.; Goldberg i Carlson, 2014.). U takvom okruženju djeca neizbježno prema majci i ocu doživljavaju osjećaj manje bliskosti, hladnoće, nedostupnosti i samim time nesigurne privrženosti (Gallo, 2003., prema Sanković, 2005.).

Dalje, u istraživanju je potvrđena i ***povezanost između odrednica kvalitete veze*** gdje su pozitivne odrednice kao što su zadovoljstvo, predanost i stabilnost veze negativno povezane s nesigurnom privrženosti partneru gledajući na nju kroz dimenziju anksioznosti i izbjegavanja. Odnosno, niža razina zadovoljstva, predanosti i stabilnosti povezana je s većom razinom nesigurne privrženosti. Jednako govore istraživanja koja ističu kako oni pojedinci s anksioznim i/ili izbjegavajućim stilom privrženosti prema partneru prijavljuju manju razinu zadovoljstva svojom vezom u odnosu na one partnere koji imaju razvijen siguran stil privrženosti (Kirkpatrick i Davis, 1994.; Koski & Shaver, 1997., prema Strauss i sur., 2010.). Siguran stil privrženosti pak sa sobom nosi veću vjerojatnost da će partneri doživjeti i pridonijeti intimnosti, toplini, stabilnosti i ravnoteži u odnosu, što je u konačnici povezano i s većom kvalitetom veze (Bartholomew & Horowitz, 1991.).

Razlike u odrednicama glavnih konstrukata pronađene su obzirom na ***sociodemografskim obilježjima sudionika*** u pogledu njihovog partnerskog statusa, zatim bračnog statusa njihovih roditelja, trajanju veze te suživotu. Vezano uz partnerski status, osobe koje su trenutno u vezi pokazuju veći stupanj pozitivnih odrednica kvalitete veze i manji stupanj negativnih dimenzija privrženosti partneru u odnosu na one koji nisu trenutno u partnerskom odnosu. Navedeno je bilo za očekivati jer osobe koje nisu trenutno u vezi su ispunjavale upitnik referirajući se na prethodnu vezu koja je iz određenih razloga završila. Dalje, rezultati su pokazali i razlike u odrednicama kvalitete veze sudionika obzirom na bračni status njihovih roditelja. Točnije, sudionici čiji roditelji nisu u braku su iskazivali višu razinu anksioznosti prema partneru, višu razinu izbjegavanja roditelja kao i višu razinu percipiranog roditeljskog sukoba u djetinjstvu u odnosu na sudionike čiji su roditelji u braku. Također, podaci o davanju odgovora vezanima uz odrednice kvalitete

veze su pokazali kako su sudionici čiji roditelji nisu u braku iskazivali i manju razinu predanosti, zadovoljstva i stabilnosti u partnerskom odnosu te veću razinu dimenzija nesigurne privrženosti prema svom partneru nego što su to iskazivali ispitanici čiji su roditelji u braku. Navedeno ukazuje kako svjedočenje sukobima u obitelji, nesigurnoj privrženosti u odnosu s roditeljima i u konačnici razvodu može ostaviti negativne posljedice kod djece, a posebice emocionalne i ponašajne (Buljan Flander i sur., 2013.). Slijedom toga, djeca s iskustvom razvoda roditelja očituju nesigurnost, nepovjerenje, manje zadovoljstvo, negativna očekivanja, probleme s privrženosti te više sukoba u drugim bliskim odnosima, što im otežava formiranje stabilnih partnerskih veza (Mikuliciner i Shaver, 2007.; Weigel, 2007.; Cui i sur., 2011.). Obilježje partnerskog odnosa sudionika u pogledu trajanja njihove veze je pozitivno povezana s predanosti vezi, a negativno s dimenzijom izbjegavanja prema partneru odnosno, što je dulja partnerska veza to je veća razina predanosti vezi i manja razina izbjegavanja partnera u pogledu nesigurnog stila privrženosti. Jednako su potvrdili i autori Feeney i Noller (1990.) dobivši rezultate kako pojedinci sa sigurnom privrženosti (manjom razinom anksioznosti i izbjegavanja) imaju u prosjeku dulje ljubavne veze od nesigurno privrženosti, što ujedno ukazuje i na njihovu predanost za održavanjem iste. Vezano uz obilježje suživota, rezultati ovog istraživanja, kao i istraživanja Tai i sur., (2014.), pokazuju kako osobe koje žive s partnerom (bilo brak ili izvanbračna zajednica) očituju veći stupanj pozitivnih dimenzija kvalitete veze odnosno, u ovom istraživanju konkretno veći stupanj predanosti i stabilnosti veze. Uz to, oni sudionici koji žive sami ili s nekim drugim iskazuju pak najveću razinu dimenzije anksioznosti prema svom partneru u odnosu na sudionike koji žive s partnerom ili roditeljima.

Na posljetku, rezultati vezani uz oba istraživačka problema, njihove potvrđene hipoteze, kao i ostali dobiveni rezultati, su u skladu s brojnim već provedenim istraživanjima spomenutima kroz ovaj rad. Iako odrednica predanost vezi predstavlja iznimku, u načelu se rezultati ovog istraživanja mogu poistovjetiti s istraživanjem koje je provela Blažeka Kokorić (2005.), a koje je utvrdilo postojanje značajne povezanosti iskustva primarne

obitelji, posebice odnos s roditeljem i prijenos obrazaca rješavanja sukoba s kvalitetom i obilježjima partnerskog odnosa u kasnijoj dobi.

5.1. Kritički osvrt na provedbu istraživanja

U provedbi ovog istraživanja koristio se neeksperimentalni nacrt točnije korelativni nacrt koji omogućuje opis fenomena uz definiranje njihove povezanosti. Razlog neeksperimentalnog nacrta kao izbora za ovo istraživanje je primarno u tome što se ispituju fenomeni odnosno konstrukti prema kojima nije moguće stvarati grupe kao ni manipulirati obilježjima i uvjetima mjerenja, što bi bio slučaj u eksperimentalnom ili kvazi eksperimentalnom nacrtu. Svaki vid manipulacije iskustvima privrženosti u djetinjstvu, percepcije roditeljskog odnosa u djetinjstvu ili aspektima kvalitete partnerske veze sudionika bi bilo neizvedivo ili u najgorem slučaju neetično i neprihvatljivo. Slijedom toga, navedeni konstrukti i pripadajuće im varijable ispitivali su se kroz neeksperimentalni nacrt unutar kojeg se pojave odvijaju na prirodan način, bez intervencija ili uz intervenciju, no bez kontrole drugih činitelja (Milas, 2009.). Istraživanje se bavilo povezanošću te je korelativni nacrt sukladno tome predstavljao pravi izbor. Prednosti korelativnog nacrta su mogućnost definiranja povezanosti između većeg broja varijabli u kratkom vremenu što ga čini snažnom i ekonomičnom metodom (Milas, 2009.), a shodno temi istraživanja koja se odnosi na izrazito osobne značajke pojedinca (privrženost roditeljima, percepcija roditeljskog odnosa i kvaliteta veze), korelativni nacrt pruža način na koji se ispitala značajna tema, dobila nova saznanja, ali bez intervencije u ta ista osobna obilježja. Kako je već navedeno riječ je o neeksperimentalnom, korelativnom nacrtu te je nedostatak svakako nemogućnost definiranja smjera povezanost i problema treće varijable, što u konačnici onemogućuje donošenje uzročno-posljedičnih zaključaka.

Kao metoda prikupljanja podataka korištena je anketa koja je svakako najučestaliji izbor prilikom provođenja korelacijskih istraživanja. Kao izvori podataka uzimali su se osobni iskazi sudionika o proučavanim fenomenima koja su se prikupljala standardiziranim nizom pitanja (Milas, 2009.). Prednost anketne metode u pogledu teme istraživanja je prikupljanje podataka samo na uzorku te dobivanje statističkih podataka koji opisuju

pojave na temelju čega će se dalje utvrditi postojanje povezanosti. Nadalje, obzirom na konstrukte i njihovu osjetljivu prirodu za korištenje bilo koje druge metode, metoda anketnog istraživanja je „štitila“ sudionike od osjećaja izravnog zadiranja istraživača u njihova osobna iskustva te omogućila slobodnije davanje iskrenih odgovora. Kao tehnika korištena je web anketa. Iako je pogodna zbog svojih karakteristika kao što su ekonomska isplativost, uključenost većeg broja sudionika na širem području, brzo izvođenje, anonimnost, osjećaj sigurnosti i konformizma prilikom rješavanja obzirom na fenomene koji se ispituju (Galešić, 2005.), web anketa ima i ograničenja koja su mogla ostaviti trag na prikupljanju podataka. Naime, ono što predstavlja ograničenja web anketiranja i što su ujedno bili nedostaci ovom istraživanju su motivacija sudionika da ispune anketu do kraja, opadanje sudionika s vremenom, uskraćivanje pojedinih odgovora i zasićenost društva s web anketama na društvenim mrežama. O tome govori brojka od 84 sudionika koji su izbačeni iz uzorka zbog nepotpuno predanog upitnika. Kao nedostatak smatra se i nemogućnost uvida u obilježja osoba koji pristupaju upitniku obzirom da je poveznica bila prosljeđena i u Facebook grupe. Navedenim nedostacima se nastojalo doskočiti putem motivacijskog pozivnog pisma, davanjem jasnih uputa i postavki samog anketnog upitnika kako bi bio prihvatljiv za rješavanje. Nadovezujući se na posljednje, zbog broja konstrukata i višestruke operacionalizacije, anketni upitnik se sastojao od 5 standardiziranih skala odnosno sveukupno 68 čestica s dodanim pitanjima o sociodemografskim obilježjima. Mnoštvo tvrdnji moglo je pri tom djelovati zamorno na sudionike i rezultirati odustajanjem od rješavanja ili pukim davanjem odgovora kako bi se upitnik priveo kraju. Navedeno je svakako moglo ostaviti traga i na same rezultate kao i na odaziv.

Uzorak su činili mladi odrasli koji su u trenutnom partnerskom odnosu ili imaju iskustvo veze. Sudionicima se pristupilo neprobabilističkom metodom prigodnog uzorka zbog ekonomičnosti i vremenskih ograničenja provedbe istraživanja. Dakle istraživanju su mogli pristupiti samo pojedinci kojima je poveznica izravno prosljeđena ili koji su članovi grupa na društvenim mrežama gdje je poveznica objavljena. Obzirom na studentsko okruženje i studentske grupe unutar kojih je prevladavalo postavljanje

poveznice, u uzorak su većinski ušli studenti. Radi toga se ne može tvrditi kako se rezultati odnose na cijelu populaciju odnosno definirano je ograničenje ovog istraživanja u pogledu metode uzorkovanja koje se odnosi na reprezentativnost uzorka. Također, uzorak su većinski činile osobe ženskog spola, čak 91.7% što govori o nesrazmjeru sudionika prema spolu i ponovno dovodi u pitanje samu reprezentativnost uzorka. Mogući razlog pojave većeg broja žena među sudionicima daju autori Obradović i Čudina-Obradović (2000.) koji navode kako je znano da su žene u odnosu na muškarce emocionalno i kognitivno više zaokupljene preispitivanjem kvalitete i njegovanjem partnerskog odnosa. Sukladno tome, naziv teme ovog istraživanja koji u jednom dijelu ispituje kvalitetu veze zvuči privlačnije osobama ženskog spola što se u konačnici primijetilo i po odazivu.

5.2. *Doprinos provedenog istraživanja*

Govoreći o teorijskom značaju ovog istraživanja zasigurno je dan doprinos u pogledu teorija privrženosti i socijalnog učenja. Naime, pretpostavka kontinuiteta privrženosti koju je navodio Bowlby se i dalje smatra predmetom brojnih rasprava te neki autori tvrde kako se privrženost stečena u djetinjstvu mijenja doživljajem brojnih neugodnih iskustava (iskustvo razvoda, zlostavljanje, smrt i oboljenje roditelja ili bližnjih...) tokom odrastanja te da je kontinuitet privrženosti od djetinjstva do odrasle dobi dinamičan proces u kojem svoj trag ostavljaju interakcije s brojnim ljudima putem odrastanja (Mikulincer i Shaver, 2008). Također, navodi se razlika u reciprocitetu privrženosti gdje se u odnosu roditelj djeteta privrženost temelji na ulogama gdje je roditelj pružatelj njege i podrške, a djeteta primatelj, dok se u partnerskoj vezi odnos temelji na uzajamnom ponašanju obaju partnera kroz istovremenu ulogu pružatelja i primatelja podrške (Crowell i Waters, 1994.). U tom pogledu, kako tvrde neki autori, privrženost stečena u djetinjstvu se ipak može razlikovati od stila privrženosti u romantičnoj vezi. Slijedom toga, provedbom ovog istraživanja te postavljanjem problema i hipoteze u afirmativnom obliku, očekujući ipak povezanost između privrženosti roditeljima i kvalitete partnerske veze, temeljem većinskih dosadašnjih spoznaja dobio se još jedan rezultat značajan za ovu raspravu. Nadalje, ovo istraživanje se bavilo i aspektom percepcije roditeljskog odnosa u djetinjstvu kao drugim

obilježjem djelovanja primarne obitelji. Obzirom da je malen broj domaćih istraživanja u području ove teme koja uključuju upravo taj aspekt kao faktor određivanja kvalitete partnerske veze, ovo istraživanje i njegovi rezultati daju svoj doprinos u spoznaji na koji način je utvrđena povezanost između ta dva fenomena. Rezultati su u konačnici u skladu sa stranim istraživanjima koji se usmjeravaju isključivo na odnos percepcije roditeljskog odnosa s obilježjima partnerskih veza, pri čemu se daje potpora teoriji socijalnog učenja po modelu i međugeneracijskom prijenosu obrasca rješavanja sukoba. Dobivene spoznaje pružaju teorijski doprinos i smjernice za djelovanje.

Vežano tako uz praktične implikacije, provedbom ovog istraživanja dobiveni rezultati uputit će stručnjake relevantnih struka, a tako i socijalne radnike, u kojem smjeru treba intervenirati u području privrženosti u djetinjstvu kako bi se nesigurni stilovi privrženosti prepoznali na vrijeme i smanjila njihova učestalost. Također, nakon dobivenih rezultata koji pokazuju da nije samo ključan odnos roditelj-dijete već i sam odnos među roditeljima jasno je kako ispravno funkcioniranje cijele obitelji ima svoj temelj u zdravom, kvalitetnom odnosu između roditelja na koje se dijete ogleda. Navedeno se može postići pružanjem stručne pomoći i podrške roditeljima u odgoju kao i edukacijama o roditeljstvu, primjerenim odgojnim stilovima, načinima uspostavljanja pozitivnog odnosa roditelj-dijete, ali i jačanjem povezanosti među roditeljima kao partnerima na životnom zadatku – odgoju djeteta. Navedene aktivnosti bi trebalo pružati preventivno i što ranije uzimajući u obzir brojne kulturološke i generacijske razlike u funkcioniranju primarnih obitelji. Provodeći navedeno bi se spriječio prijenos nesigurne privrženost dobivene u djetinjstvu i nekvalitetnih obrazaca ponašanja i rješavanja sukoba na buduće odnose. U konačnici, dobivenim spoznajama o povezanosti primarne obitelji i kvalitete veze može se djelovati u pogledu pružanja podrške i savjetodavne pomoći partnerima koji se uslijed vlastitih stilova privrženosti i razvijenih negativnih obrazaca interakcije u odnosu (jednog ili obaju partnera) suočavaju s problemima održavanja kvalitetnih partnerskih veza, a sve to imajući na umu moguće razloge njihova nastanka.

6. ZAKLJUČAK

U ovom radu se nastojao utvrditi odnos između obilježja primarne obitelji i odrednica kvalitete veze kod mladih odraslih. Provedeno je kvantitativno istraživanje s neeksperimentalnim, korelacijskim nacrtom. Putem dvaju istraživačkih problema utvrđivala se povezanost između privrženosti roditeljima i odrednica kvalitete veze (predanost, zadovoljstvo, stabilnost i privrženost partneru) te povezanost između percepcije roditeljskog odnosa, točnije sukoba i istih odrednica kvalitete veze. Na temelju već provedenih istraživanja na ovu temu kao i teorija privrženosti i socijalnog učenja postavljene su dvije afirmativne hipoteze koje očekuju statistički značajnu korelaciju između navedenih pojava. Istraživanje je zatim provedeno na mladim odraslima u dobi od 19-30 godina koji su trenutno u partnerskom odnosu ili imaju iskustvo veze. Prikupljanje podataka je vršeno putem web ankete, a obrada putem programa IBM SPSS Statistics Data Editor.

Rezultati su potvrdili spomenute afirmativne hipoteze. Vezano uz prvi problem, dobivena je statistički značajna, negativna povezanost između dimenzija nesigurne privrženosti roditeljima i predanosti, zadovoljstva i stabilnosti veze te značajna, pozitivna povezanost između privrženosti roditeljima i privrženosti partneru u dimenzijama anksioznosti i izbjegavanja. Drugim riječima, oni koji su iskazivali veću razinu dimenzija nesigurne privrženosti u djetinjstvu iskazuju manju razinu predanosti vezi, zadovoljstvo vezom i stabilnost veze te veću razinu dimenzija anksioznosti i izbjegavanja prema partneru.

Za drugi problem dobivena je statistički značajna, negativna povezanost između razine percepcije roditeljskog sukoba i zadovoljstva i stabilnosti veze te značajna, pozitivna povezanost između razine percepcije roditeljskog sukoba i privrženosti partneru u dimenzijama anksioznosti i izbjegavanja. Za odrednicu predanost vezi nije pronađena statistički značajna korelacija. Dakle, kod sudionika veća razina percipiranog sukoba u djetinjstvu povezana je s manjom razinom zadovoljstva i stabilnosti veze te većom razinom anksioznosti i izbjegavanja u privrženosti partneru.

Svrha ovog rada i dobivenim rezultatima bila je dati teorijski doprinos i praktične implikacije na ovu temu te još jednom potvrditi, a samim time i osvijestiti važnost rada na području obitelji i području formiranja zdravih partnerskih odnosa kao zajedničkim sustavima. Točnije, dvama, kroz život povezanim sustavima od kojih se unutar jednog, pojedinac gradi od najranije dobi, stvara prve bliske odnose i prima informacije kako bi ih u drugom prenio dalje i stvorio vlastitu zajednicu u interakciji s partnerom. Kvaliteta spomenutog procesa, počevši od primarne obitelji pa do konačnog ishoda u dobro funkcionirajućim partnerskim odnosima ovisi uvelike i o tome što društvo, posebice struka može učiniti po tom pitanju vodeći se pri tom ovim istraživanjem, kao i brojnim dosadašnjim kojima se naglašava potreba za pravovremenom intervencijom u radu s obitelji s ciljem sprječavanja razvoja nepovoljnih posljedica na razvoj djeteta i njegovu daljnju budućnost.

POPIS TABLICA

Tablica 1. Dvodimenzionalni model odrasle privrženosti (Bartholomew i Horowitz, 1991.	6
Tablica 2. Model ulaganja u vezu (Rusbult, 1980.).	10
Tablica 4.1.1. Rezultati odrednica kvalitete veze.....	22
Tablica 4.1.2. Međusobna povezanost između odrednica kvalitete veze	23
Tablica 4.1.3. Vrste privrženosti partneru	24
Tablica 4.1.4. Rezultati za obilježja primarne obitelji.....	24
Tablica 4.1.5. Međusobna povezanost između obilježja primarne obitelji	25
Tablica 4.2.1. Povezanost privrženosti roditeljima i odrednica kvalitete partnerske veze	26
Tablica 4.2.2. Povezanost između percepcije kvalitete roditeljskog odnosa u djetinjstvu i odrednica kvalitete partnerske veze	27

LITERATURA

1. Ajduković, M., Orešković, K. K. i Laklija, M. (2006). Teorija privrženosti i suvremeni socijalni rad. *Ljetopis socijalnog rada*, 14(1), 59-91.
2. Amato, P.R. & Booth, A. (1991). Consequences of parental divorce and marital unhappiness for adult well-being. *Social Forces*, 69(3), 895-914.
3. Amato, P. R. (1996). Explaining the intergenerational transmission of divorce. *Journal of Marriage and the Family*, 58(3), 628-640.
4. Amato, P. R., & DeBoer, D. D. (2001). The transmission of marital instability across generations: Relationship skills or commitment to marriage? *Journal of Marriage and Family*, 63(4), 1038–1051,
5. Amato, P. R., & Sobolewski, J. M. (2001). The effects of divorce and marital discord on adult children's psychological well-being. *American Sociological Review*, 66(6), 900 –921.

6. Anderson, T. L., & Emmers-Sommer, T. M. (2006). Predictors of relationship satisfaction in online romantic relationships. *Communication Studies*, 57(2), 153-172.
7. Aronson, E., Wilson, T. D., & Akert, R. M. (2005). *Socijalna psihologija*. Zagreb: Mate.
8. Balent B. (2006). Povezanost dimenzija privrženosti u odrasloj dobi, emocionalne empatije i povrijeđenosti u djetinjstvu. Diplomski rad. Zagreb: Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu.
9. Bandura, A. (1971). *Social learning theory*. New York: General Learning Press.
10. Bartholomew K. & Horowitz L. M. (1991). Attachment styles among young adults: a test of four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(2), 226-244.
11. Batinić, L. (2019). Doprinos iskustava iz primarnih obitelji obaju partnera kvaliteti intimne veze u mlađoj odrasloj dobi. Doktorska disertacija. Sveučilište u Zagrebu. Filozofski fakultet. Odsjek za psihologiju.
12. Berk, L. E. (2008). *Psihologija cjeloživotnog razvoja*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
13. Blažeka Kokorić, S. (2005). Uloga roditeljske skrbi u formiranju stilova privrženosti djece u djetinjstvu i odrasloj dobi. *Dijete i društvo*, 8(1), 63-86.
14. Bogdanović, M. (2018). Odnos stilova roditeljstva, stilova privrženosti i broja partnerskih veza. Diplomski rad. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Hrvatski studiji.
15. Booth, A., Johnson, D. & Edwards, J.N. (1983). Measuring marital instability. *Journal of Marriage and the Family*, 45(2), 387-394.
16. Brennan, K., Clark, C.A. & Shaver, P. R. (1998). Self-Report Measurement of Adult Attachment: An integrative overview, Attachment theory and close relationships, New York, Guilford.
17. Brewer, G. & Abell, L. (2017). Machiavellianism, Relationship Satisfaction, and Romantic Relationship Quality. *Europe's Journal of Psychology*, 13(3), 491-502.
18. Buljan Flander, G., Štimac, D. i Ćorić Špoljar, R. (2013). Podrška obitelji i prijatelja kao čimbenik prilagodbe djeteta na razvod roditelja. *Klinička psihologija*, 6(1-2), 63-76.

19. Collins, N. L., & Read, S. J. (1990). Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58, 644-663.
20. Crowell, J.A. & Treboux, D. (1995). A review of Adult Attachment Measures: Implications for Theory and Research. *Social Development*, 4(3), 294-327.
21. Crowell, J. A., & Waters, E. (1994). Bowlby's Theory Grown Up: The Role of Attachment in Adult Love Relationships. *Psychological Inquiry*, 5(1), 31-34.
22. Crick N. & Dodge K. A. (1994). Review and reformulation of social information-processing mechanisms in children's social adjustment. *Psychological Bulletin*, 115(1), 74-101.
23. Cui, M., & Fincham, F. D. (2010). The differential effects of parental divorce and marital conflict on young adult romantic relationships. *Personal Relationships*, 17(3), 331-343.
24. Cui, M., Fincham, F. D. & Durtschi, J. A. (2011). The effect of parental divorce on young adults' romantic relationship dissolution: What makes a difference? *Personal Relationships*, 18(3), 410-426.
25. Cummings, E. M., & Davies, P. (1994). *Effects of specific aspects of marital conflict on children*. In *Children and marital conflict: The impact of family dispute and resolution*, 62-86. New York: The Guilford Press.
26. Cusimano, A. M., & Riggs, S. A. (2013). Perceptions of interparental conflict, romantic attachment, and psychological distress in college students. *Couple and Family Psychology: Research and Practice*, 2(1), 45-59.
27. Del Toro, M. (2012) "The Influence of Parent-Child Attachment on Romantic Relationships," *McNair Scholars Research Journal*, 8(1), 5.
28. Delevi, R. (2008). *Committed romantic relationships of college Students: an examination of the link between perceptions of past interparental interactions and current conflict management*. Doktorska disertacija. Tallahassee, FL: Florida State University.

29. Demir, M. (2008). Sweetheart, you really make me happy: romantic relationship quality and personality as predictors of happiness among emerging adults. *Journal Happiness Study* 9(2), 257–277.
30. Donnellan, M.B. Larsen-Rife, D. & Conger, R.D. (2005). Personality, family history, and competence in early adult romantic relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 88(3), 562-576.
31. Dykas, M. J., & Cassidy, J. (2011). Attachment and the processing of social information across the life span: Theory and evidence. *Psychological Bulletin*, 137(1), 19–46.
32. El-Sheikh M. & Harger J. (2001) Appraisals of marital conflict and children's adjustment, health, and physiological reactivity. *Developmental Psychology*, 37(6), 875–885.
33. Farooqi, S. R. (2014). The Construct of Relationship Quality. *Journal of Relationships Research*, 5(e2), 1-11.
34. Feeney, J. A. (2006). Parental attachment and conflict behavior: Implications for offspring's attachment, loneliness, and relationship satisfaction. *Personal Relationships*, 13(1), 19–36.
35. Feeney, J. A., & Noller, P. (1990). Attachment style as a predictor of adult romantic relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(2), 281–291.
36. Fletcher, G. J. O., Simpson, J. A., & Thomas, G. (2000). The measurement of perceived relationship quality components: A confirmatory factor analytic approach. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 26(3), 340–354.
37. Galešić, M. (2005). Anketna istraživanja putem interneta: Mogući izvori pogrešaka. *Društvena istraživanja*, 14(1-2 (75-76)), 297-320.
38. Gleeson, G. & Fitzgerald, A. (2014). Exploring the Association between Adult Attachment Styles in Romantic Relationships, Perceptions of Parents from Childhood and Relationship Satisfaction. *Health*, 6(13), 1643-1661.
39. Goldberg, J.S. & Carlson, M.J. (2014). Parents' Relationship Quality and Children's Behavior in Stable Married and Cohabiting Families. *Journal of Marriage and Family*, 76(4), 762-777.

40. Gottman J. M. & Levenson R. W. (1992). Marital processes predictive of later dissolution behavior, physiology, and health. *Journal of Personality and Social Psychology*, 63(2), 221–233.
41. Grych, J. H., Fincham, F. D., Jouriles, E. N. & McDonald, R. (2000). Interparental conflict and child adjustment: Testing the mediational role of appraisals in the cognitive-contextual framework. *Child Development*, 71(6), 1648–1661.
42. Hayashi, G. M. & Strickland, B. R. (1998). Longterm effects of parental divorce on love relationships: Divorce as an attachment disruption. *Journal of Social and Personal Relationships*, 15(1), 23–38.
43. Hazan C. & Shaver P. R. (1994). Attachment as an organizational framework for research on close relationships. *Psychological Inquiry*, 5(1), 1-22.
44. Herzog, M. J. & Cooney, T. M. (2002). Parental Divorce and Perceptions of Past Interparental Conflict. *Journal of Divorce & Remarriage*, 36(3-4), 89–109.
45. Jerković, V. (2005). Privrženost i psihološka prilagodba studenata. Diplomski rad. Zagreb: Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu.
46. Kamenov, T. i Jelić, M. (2003). Validacija instrumenta za mjerenje privrženosti u 30 različitim vrstama bliskih odnosa: Modifikacija Brennanova Inventara iskustava u bliskim vezama. *Suvremena psihologija*, 6, 73-91.
47. Kirkpatrick, L. A., & Davis, K. E. (1994). Attachment style, gender, and relationship stability: A longitudinal analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 66(3), 502-512.
48. Kumar, S. A. & Mattanah, J. (2016). Parental attachment, romantic competence, relationship satisfaction, and psychosocial adjustment in emerging adulthood. *Personal relationship*, 23(4). 801-817.
49. Le B., Dove N. L., Agnew C. R., Korn M. S. & Mutso A. A. (2010). Predicting nonmarital romantic relationship dissolution: A meta-analytic synthesis. *Personal Relationships*, 17(3), 377–390.
50. Lopez, F. G. (1986). Family structure and depression: Implications for the counseling of depressed college students. *Journal of Counseling and Development*, 64, 508-511.

51. Lopez, F. G., Campbell, V. L. & Watkins, C. E. (1988). Family structure, psychological separation, and college adjustment: A canonical analysis and cross-validation. *Journal of Counseling Psychology*, 35(4), 402–409.
52. Laurent, H. K., Kim, H. K. & Capaldi, D. M. (2008). Prospective effects of interparental conflict on child attachment security and the moderating role of parents' romantic attachment. *Journal of Family Psychology*, 22(3), 377–388.
53. Madsen, S. D. & Collins, W. A. (2011). The Salience of Adolescent Romantic Experiences for Romantic Relationship Qualities in Young Adulthood. *Journal of Research on Adolescence*, 21(4), 789–801.
54. Mikulincer, M. i Shaver, P. R. (2007). Attachment in adulthood: Structure, dynamics, and change. New York: The Guilford Press.
55. Mikulincer M. & Shaver P. R. (2012). Adult attachment orientations and relationships processes. *Journal of Family Theory and Review*, 4(4), 259-247.
56. Milas, G. (2005). Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima. Jastrebarsko: Naklada Slap.
57. Morry, M.N., Reich, T., & Kito, M. (2010). How do I see you relative to myself? Relationship quality as a predictor of self- and partner-enhancement within cross-sex friendships, dating relationships, and marriages. *The Journal of Social Psychology*, 150 (4), 369–392.
58. Obradović, J. i Čudina-Obradović, M. (2000). Correlates of subjective global marital satisfaction in women. *Društvena istraživanja*, 9(1), 41-65.
59. Oliver, P. (2010). *The student's guide to research ethics*. UK: McGraw-Hill Education.
60. Pascuzzo, K., Cyr, C. & Moss, E. (2013). Longitudinal association between adolescent attachment, adult romantic attachment, and emotion regulation strategies. *Attachment & Human Development*, 15(1), 83–103.
61. River, L. M., O'Reilly Treter, M., Rhoades, G. K. & Narayan, A. J. (2021). Parent–Child Relationship Quality in the Family of Origin and Later Romantic Relationship Functioning: A Systematic Review. *Family Process*, 61(1), 259-277.

62. Robbins, D. M. (2008). Romantic attachment formation, satisfaction, commitment, and social support in early adult dating relationships. A dissertation. Marquette University ProQuest Dissertations Publishing,
63. Rodrigues, L. N. & Kitzmann, K. M. (2007). Coping as a mediator between interparental conflict and adolescents' romantic attachment. *Journal of Social and Personal Relationships*, 24(3), 423–439.
64. Ross, J., & Fuertes, J. (2010). Parental Attachment, Interparental Conflict, and Young Adults' Emotional Adjustment. *The Counseling Psychologist*, 38(8), 1050–1077.
65. Rusbult, C.E. (1980). Commitment and satisfaction in romantic associations: A test of the investment model. *Journal of Experimental Social Psychology*, 16(2), 172-186.
66. Rusbult C. E. & Buunk B. P. (1993). Commitment processes in close relationships: An interdependence analysis. *Journal of Social and Personal Relationships*, 10(2), 175–204.
67. Rusbult, C. E., Martz, J. M., & Agnew, C. R. (1998). The Investment Model Scale: Measuring commitment level, satisfaction level, quality of alternatives, and investment size. *Personal Relationships*, 5(4), 357–387.
68. Ružić, V. (2006). Odnos dimenzija privrženosti i samootkrivanja u različitim vrstama bliskih veza u odrasloj dobi. Diplomski rad. Zagreb: Filozofski fakultet.
69. Sanković, K. (2005). Ispitivanje razlika u percepciji roditeljskog prihvaćanja i odbijanja kod studenata različite privrženosti u ljubavnim vezama. Diplomski rad. Sveučilište u Zagrebu. Filozofski fakultet. Odsjek za psihologiju.
70. Simon, V. A. & Furman, W. (2010). Interparental Conflict and Adolescents' Romantic Relationship Conflict. *Journal of Research on Adolescence*, 20(1), 188–209.
71. Smith-Etxeberria, K., Eceiza, A., Garneau-Rosner, C., & Adler-Baeder, F. (2020). Parental Divorce and Interparental Conflict: Spanish Young Adults' Attachment and Relationship Expectations. *The Spanish Journal of Psychology*, 23.
72. Steinberg, S. J., Davila, J. & Fincham, F. (2006). Adolescent Marital Expectations and Romantic Experiences: Associations with Perceptions About Parental Conflict and Adolescent Attachment Security. *Journal of Youth and Adolescence*, 35(3), 314–329.

73. Strauss, C., Morry, M. M., & Kito, M. (2010). Attachment styles and relationship quality: Actual, perceived, and ideal partner matching. *Personal Relationships, 19*(1), 14–36.
74. Sturge-Apple, M. L., Davies, P. T., & Cummings, E. M. (2006). Impact of hostility and withdrawal in interparental conflict on parental emotional unavailability and children's adjustment difficulties. *Child Development, 77*(6), 1623–1641.
75. Sušac, N. (2018). Uloga psihičkog nasilja i percipirane socijalne podrške vezi u predanosti intimnim vezama mladih osoba. Doktorski rad. Sveučilište u Zagrebu. Filozofski fakultet.
76. Tadinac, M., Kamenov, Ž., Jelić, M. i Hromatko, I. (2007). *Što ljubavnu vezu čini uspješnom?* Izvještaj s XV. Ljetne psihologijske škole, Milna, otok Brač, 2005. Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Klub studenata psihologije u Zagrebu. Zagreb.
77. Tai, T., Baxter, J., & Hewitt, B. (2014). Do co-residence and intentions make a difference? Relationship satisfaction in married, cohabiting, and living apart together couples in four countries. *Demographic Research, 31*, 71–104.
78. Taylor, T. P., Livingston, J., Goldman, V. J. & Eaton, S. (2015). The Relationship between Perceived Parental Discord and Differences in Attitudes towards Romantic Relationships among African American College Students. *Journal of Black Sexuality and Relationships, 2*(1), 59–81.
79. Vasta, R., Haith, M. M. & Miller, S. A. (1998). *Dječja psihologija*, Naklada Slap, Jastrebarsko
80. Vrhovski, T. (2004). Kvaliteta braka i neke sociodemografske varijable. Diplomski rad. Sveučilište u Zagrebu. Filozofski fakultet. Odsjek za psihologiju.
81. Weigel, D. J. (2007). Parental divorce and the types of commitment-related messages people gain from their families of origin. *Journal of Divorce and Remarriage, 47*(1/2), 15-32.